

לקוטי תורה • פרשת בהר • מאמר 1

כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם...

כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם

לפני שאדם יכול "לזרוע" את התורה, "הארץ צריכה לשבות": אהבה מתוך ביטול
בתפילה צריכה להקדים ללימוד, כדי שהתורה, כמו לחם אפוי, תיספג בנפש
ותקשר אותה עם ה'.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/behar/1

הנקודה

לפני שאדם יכול "לזרוע" את התורה, "הארץ צריכה לשבות": אהבה מתוך ביטול בתפילה צריכה להקדים ללימוד, כדי שהתורה, כמו לחם אפוי, תיספג בנפש ותקשר אותה עם ה'.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

הפסוק על שנת השמיטה מדבר על שבת הארץ מיד עם כניסת ישראל לארץ, עוד לפני שש שנות הזריעה והזמירה. כדי להסביר זאת פונה אדמו"ר הזקן לפסוק "פתחי לי אחותי רעייתי". "אחותי" (אחותי, מלשון איחוי וחיבור) היא האהבה הטבעית של הנפש, המאוחדת עם ה' במקורה. אצל רוב האנשים היא מכוסה בתאוה גשמית, שמקורה בגסות הרוח, ויש לפתוח אותה באמצעות לב נשבר; לאחר מכן באה עזרה מלמעלה. "רעייתי" פירושו שישראל "מפרנסים" את ה': באמצעות התורה, לחמה של הנפש, הנפש נטמעת "בגופו של מלך". כמו לחם, התורה צריכה לעבור זריעה, טחינה, לישא ואפייה: לימוד מתוך ביטול למקורה בחכמה, לב נשבר, אהבה הדבקה כמו מים, ואהבה ורחמים לוחטים. רק אז היא נטמעת בנפש, ו"תלמודו בידו". לכן התפילה מתוך מסירות נפש, "ושבתה הארץ", באה תחילה, ואחריה מיד הלימוד — שש שנות זריעת משנה וזמירת תלמוד. לאחר שהנפש נזמרת מתכונתיה הרעות, באה השבת המשולשת.

מבנה

1	השאלה	11
	מדוע הפסוק מציב את שבת הארץ ברגע הכניסה לארץ, לפני שש שנות העבודה?	
2	"אחותי": האהבה הטבעית והכיסוי שלה	8-21
	"פתחי לי אחותי": האהבה הטבעית של הנפש, "אחותי" מלשון איחוי וחיבור; נקודת האמת ושפת האמת; הכיסוי של התאוה הגשמית שמקורה בגסות הרוח, הנשבר באמצעות לב נשבר ובעזרת שמים.	
3	"רעייתי": התורה כלחם הנפש	10-91
	ישראל "מפרנסים" את ה': הנפש נטמעת בו באמצעות התורה, שכמו לחם צריכה תחילה להיספג בנפש; ארבע המלאכות של הכנת הלחם.	
4	זריעה	16-111
	הזרע נרקב באדמה ומהותו הנסתרת צומחת; כך התורה המלוכשת בדינים גשמיים, כשהיא מתבטלת למקורה בחכמה, צומחת לתענוג בגן עדן העליון. יש ללמוד כשהלב מכוון לאלקות שבתוך התורה.	
5	תפילה לפני הלימוד	171
	התפילה מתוך מסירות נפש מחברת את הנפש האלקית עם החכמה העליונה; הלימוד שבא מיד אחריה מאחד את התורה עם הנפש.	
6	טחינה, לישא ואפייה	23-181
	לב נשבר; אהבה הדבקה בה' כמו מים; אהבה לוחטת מתוך התכונות באחדותו, ורחמים על הניצוץ האלקי שבנפש. רק תורה "אפוייה" נעשית לאחד עם הנפש.	

"כי תבואו" היא תפילה, "ושבתה הארץ" הוא ביטול, ושש השנים הן משנה ותלמוד; התלמוד כיון, זימור המידות הרעות שבנפש, והשבת המשולשת של השנה השביעית.

מושגים

אחותי אחותי

אהבתה הטבעית של הנפש לה', הבאה ממקורה ומחברת אותה אליו כגוף אחד; המילה נדרשת מלשון איחוי וחיבור.

רעייתי רעייתי

ישראל "מפרנסים את אביהם שבשמים": באמצעות התורה, הנפש נטמעת "בגופו של מלך".

נקודת אמת ושפת אמת נקודת אמת / שפת אמת

אהבה הקבועה בלב מטבעו היא "נקודת האמת"; אהבה המתעוררת רק בזמנים קבועים היא ה"שפה", הקצה, של האמת: היא אמיתית, אך עדיין אינה שלמה.

גסות הרוח גסות הרוח

תחושת העצמי המנופחת, שמקורה בנפש החיונית ומכסה על האהבה הטבעית; יש להסיר אפילו לבוש דק שלה.

מיין נוקבין מיין נוקבין

ההתעוררות מלמטה המעוררת תגובה מלמעלה: הזרע שבאדמה, והלימוד המתבטל למקורו בחכמה.

אפייה אפייה

אהבה לזהות הנדלקת מהתכונות באחדות ה', יחד עם רחמים על הניצוץ האלקי שבנפש האדם; היא מאחדת את התורה עם הנפש.

"אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" אשרי מי שבא לכאן ותלמודו

בידו

הנפש האלקית "באה" באמצעות מסירות נפש בתפילה, והלימוד שבא אחריה הוא "בידו", מאוחד עמה.

קטע 1 • 11

השאלה

1 כי תבואו¹ אל הארץ אשר אני² נותן לכם ושבתה³ הארץ שבת לה' שש שנים וגוי⁴. הנה משמעות הכתוב כי מיד כי תבאו אל הארץ ושבתה קודם שיתחילו השש שנים.⁵

"כשתבואו אל הארץ שאני נותן לכם, תשבות הארץ שבת לה'. שש שנים" וכו'. והנה, משמעות הפסוק היא שמיד "כשתבואו אל הארץ", "תשבות [הארץ]", עוד לפני שיתחילו שש השנים.

המאמר פותח בפסוק העוסק בשנת השמיטה: בכל שנה שביעית ארץ ישראל שובתה, לאחר שש שנים של זריעה וזמירה. אדמו"ר הזקן מצביע על דבר תמוה בסדר הפסוק: הוא מתאר את שביטת הארץ מיד "כשתבואו אל הארץ", לפני שהוא מזכיר את שש שנות העבודה, כאילו המנוחה באה תחילה.

קטע 2 • 21-8

"אחותי": האהבה הטבעית והכיסוי שלה

2 ויובן בהקדים ביאור הכתוב פתחי לי אחותי⁶ רעיתי וגוי. ופי' שאמר הקב"ה לכנסת ישראל פתחי לי ככדי שתהיי בבחי' אחותי רעיתי.⁷

הדברים יובנו לאחר שנקדים ונבאר את הפסוק: "פתחי לי, אחותי רעייתי" וגוי. פירוש הדברים הוא שהקב"ה אמר לכנסת ישראל: "פתחי לי", כדי שתהיי בבחינת "אחותי רעייתי".

כדי להשיב על כך, אדמו"ר הזקן פותח בביאור פסוק משיר השירים, שבו ה' דופק ומבקש מכנסת ישראל לפתוח לו. הוא מפרש את "פתחי לי" כאמצעי למטרה: ישראל צריכה לפתוח כדי שתוכל להיות בפועל בבחינת "אחותי רעייתי".

הגם דכנסת ישראל נקראת תמיד בשם זה מ"מ בחינה זו פעמים שהיא בהתגלות ופעמים שהיא מכוסה ומסותרת.

אף שכנסת ישראל נקראת תמיד בשם זה, מכל מקום בחינה זו מתגלה לפעמים, ולפעמים היא מכוסה ומוסתרת.

כנסת ישראל נקראת תמיד בשמות האלה, ולכן יש להסביר מדוע נדרשת הבקשה. התשובה היא שהמעלה שהם מבטאים מתגלה לפעמים, ולפעמים היא מכוסה ומוסתרת; ה' מבקש שתתגלה.

3 ולכן אמר פתחי להסיר המכסה וההסתר כדי שתהיה בחינה זו בהתגלות. ולהבין ענין מהות בחינה זו כשהיא בהתגלות ומהו המכסה והלבוש המסתיר גילוי זה.

לכן אמר "פתחי": להסיר את הכיסוי ואת ההסתר, כדי שבחינה זו תתגלה. ויש להבין מהי מהותה של בחינה זו כשהיא מתגלה, ומהם הכיסוי והלבוש המסתירים את הגילוי הזה.

מכיוון שהבחינה מכוסה, "פתחי" פירושו להסיר את הכיסוי. כעת מציב אדמו"ר הזקן שתי שאלות: מהי בחינה זו כשהיא מתגלה, ומהו הלבוש המסתיר אותה.

הנה פ"י אחותי הוא מלשון איחוי אלכסנדרית⁸ שבגמרא שהוא מלשון חיבור שמחבר שני דברים יחד להיות לאחדים כגוף אחד ממש.⁹

והנה, פירוש "אחותי" הוא מלשון "איחוי אלכסנדרית" שבגמרא, שפירושה חיבור: חיבור של שני דברים זה לזה עד שהם נעשים לאחד, ממש כגוף אחד.

בגמרא (מועד קטן כו ע"ב), "איחוי" הוא חיבור של בד, והגמרא מדברת על "איחוי אלכסנדרית". אדמו"ר הזקן קושר את "אחותי" למילה זו: קשר המחבר שני דברים עד שהם נעשים ממש כגוף אחד.

4 וכך הוא עד"מ ענין האהבה הטבעית שבנפשות ישראל ממקור חוצבן שהן חלק אלוה ממעל ממש ומיוחדים בתכלית הייחוד באור א"ס ב"ה ממש.¹⁰

כך הוא, בדרך משל, גם בעניין האהבה הטבעית שבנפשות ישראל, [שבאה] ממקור חוצבן: הן באמת "חלק אלוה ממעל", ומיוחדות בתכלית הייחוד באור אין סוף ממש, ברוך הוא.

כמו שהמילה "אחות" מבטאת קשר, כך יש לנפשות ישראל אהבה טבעית להן, שמקורה בשורשן. בשורש זה הן "חלק אלוה ממעל" ואחדות לגמרי עם אור אין סוף.

וע"כ גם למטה אחר שנבראו מאין ליש וירדו מטה מטה להתלבש בגוף ונפש החיונית זאת היא מדת הצדיקים מצד נפש אלהית אשר בקרבם חשקם ותשוקתם להתכלל

ולכן גם למטה, לאחר שנבראו מאין ליש וירדו מטה מטה להתלבש בגוף ובנפש החיונית, זוהי מידת הצדיקים: מכוח הנפש האלקית שבתוכם, רצונם וכיסופם הם להיכלל

הקשר הזה אינו נעלם כשהנשמות נבראות כישויות נפרדות ויורדות להתלבש בגוף ובנפש החיונית, הנפש המחיה את הגוף. אצל הצדיקים, הכיסופים של הנפש האלקית להיבלע באור ה' נותרים פעילים.

באור ה' ולהבטל במציאות אליו ית' בכלות הנפש ממש מעומקא דלבא, וכל ימיהם תמיד הם בביטול הנ"ל מחמת טבע נפשותם שנעשה להם טבע ואין צריכים שום התבוננות והכנה לעורר את האהבה.

באור ה' ולהתבטל במציאות [עצם] אליו יתברך, בכלות הנפש ממש מעומק הלב. ככל ימיהם הם מצויים תמיד בביטול האמור, מכיוון שטבע נשמותיהם נעשה להם לטבע, ואין הם זקוקים כלל להתבוננות או להכנה כדי לעורר את האהבה.

רצונם הוא להתבטל לחלוטין, בכיסופים עזים כל כך עד שהנפש מגיעה לכלות הנפש. אצלם הדבר מתמיד וטבעי, משום שטבע נשמותיהם נעשה לטבעם שלהם; לכן אין הם זקוקים להתבוננות או להכנה כדי לעורר את אהבתם.

5 וכמ"ש אם זכרתיך על יצועי¹¹ באשמורות אהגה כך. וכתוב בשבתך בביתך ובלכתך¹² בדרך ובשכבך ובקומך.

כמו שכתוב: "כשאני זוכר אותך על מיטתי, אני הוגה כך באשמורות הלילה". וכן כתוב: "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך, ובשכבך ובקומך".

שני פסוקים מתארים אהבה שאינה פוסקת: בעל התהילים זוכר את ה' אפילו כשהוא על מיטתו בלילה, והפסוק של קריאת שמע — "בשבתך בביתך... בשכבך ובקומך" — מקיף את כל חלקי היום.

והוא ע"ד משל כאהבת אח ואחות¹³ שהאהבה ביניהם קבועה ונטועה מעצמה בטבע בתולדותם בלי שום התערורות כלל, וזו היא אהבה האמיתית מנקודת אמת לאמתו שאין לה הפסק ועומדת לעד.

והדבר דומה, בדרך משל, לאהבת אח ואחות: האהבה שביניהם קבועה ונטועה בהם מעצמה, בטבעם, מלידתם, בלי שום התערורות כלל. זוהי אהבה אמיתית, מנקודת האמת לאמיתתה, שאין לה הפסק והיא עומדת לעד.

אהבה טבעית זו נמשלה לאהבת אח ואחות, הקיימת מלידתם ואינה זקוקה להתערורות. אהבה כזו באה מ"נקודת האמת": היא אמת לאמיתתה, לעולם אינה נפסקת ועומדת לעד.

משא"כ כשאין אהבה זו קבועה ונטועה בלב האדם כ"א בשעה שמעורר את האהבה בעתים מזומנים בשעת ק"ש [קריאת שמע] ותפלה וכיוצא בו ואח"כ חולפת ועוברת ממנו אין אהבה זו נקראת בשם אהבת אמת לאמתו,

אבל כאשר אהבה זו אינה קבועה ונטועה בלבו של האדם, אלא [נמצאת] רק בזמן שהוא מעורר את האהבה במועדים קבועים, בשעת קריאת שמע ותפילה וכיוצא בזה, ולאחר מכן היא חולפת ומסתלקת ממנו — אהבה זו אינה נקראת "אהבת אמת לאמיתתה",

אהבתם של רוב האנשים שונה: היא מתעוררת בזמנים קבועים, כגון בעת קריאת שמע ותפילה, ולאחר מכן דועכת. אהבה כזו, אומר אדמו"ר הזקן, אינה ראויה לשם "אמת לאמיתתה".

דהיינו מנקודת האמת ממש כ"א בשם שפת אמת¹⁴ מלשון שפה לפיו¹⁵ שהוא אימרא שסביב הבגד דהיינו שפת הבגד וקצהו.

כלומר, אין זו אהבה מנקודת האמת ממש, אלא היא נקראת "שפת אמת", מלשון שפה — פתח — כמו "שפה לפיו", שהיא האימרא שסביב הבגד, כלומר שפת הבגד וקצהו.

במקום זאת הוא מכנה אותה "שפת אמת". "שפה" פירושה גם שפתיים וגם גבול: התורה משתמשת במילה זו לתיאור האימרא שסביב פתח מעילו של הכהן הגדול, ולכן "שפת אמת" היא אמת שבקצה, ולא במרכזה.

כך ע"ד משל האהבה הזאת הבאה בעת התעוררות היא שפת האמת וקצהו דהיינו התחלת האמת אבל אינו נקרא בשם אמת גמור לאמתו.

כך, בדרך משל, אהבה זו שבאה בעת התעוררות היא שפת האמת וקצה, כלומר תחילתה של האמת, אך אינה נקראת "אמת גמורה לאמיתה".

אהבה שבאה רק כשהיא מתעוררת היא קצה האמת, ראשיתה. היא אמיתית, אך עדיין אינה אמת שלמה.

ולכן אמרו בזהר (ר"פ תשא ד' קפ"ח וע"ש במק"מ [במקדש מלך] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות])¹⁶ שפת אמת תכון לעד כוננת לעד לא כתיב אלא תכון לעד¹⁷ וכתוב קרוב ה' לכל קוראיו¹⁸ לכל אשר יקראוהו באמת באמת דייקא.

ולכן נאמר בזהר (בתחילת פרשת תשא, דף קפ"ח; ועיין שם במקדש מלך ובהרמ"ז): "שפת אמת תכון לעד" — לא כתוב "כוננת לעד", אלא "תכון לעד". וכן כתוב: "הוי קרוב לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת" — "באמת" דווקא.

הזהר מציין שהפסוק אינו אומר ששפת האמת "כוננת", אלא שהיא "תכון" — כלומר, עדיין אינה כך כעת. הפסוק השני, "הוי קרוב... לכל אשר יקראוהו באמת", מדגיש את "באמת" עצמה.

דהיינו בנקודת אמת ולא בשפת אמת, כי מאחר שצריך הוא תמיד לעורר את האהבה הרי לא נעשית עדיין טבע עצמותו ומהותו ממש מנקודת הלב ממש.¹⁹

כלומר, מנקודת האמת ולא משפת האמת. שהרי מאחר שהוא צריך לעורר את האהבה תמיד, היא עדיין לא נעשתה טבע של עצמותו ומהותו ממש, מנקודת הלב ממש.

"באמת" פירושו מנקודת האמת, ולא משפתה. כל עוד האדם צריך לעורר את אהבתו שוב ושוב, היא עדיין לא נעשתה לטבעו, הנטוע בנקודת לבו ממש.

6 ומ"מ נקראת בשם שפת אמת²⁰ מאחר שעכ"פ [שעל כל פנים] בשעה זו מעורר את האהבה מנקודת לבו כל חד לפום שעורא דיליה²¹

ובכל זאת היא נקראת "שפת אמת", שכן על כל פנים באותה שעה הוא מעורר את האהבה מנקודת הלב, כל אחד לפי מידתו;

ובכל זאת, האהבה שהתעוררה ראויה לשם "שפת אמת", מפני שכל עוד היא נמשכת היא אכן באה מנקודת הלב, כל אדם לפי יכולתו. הביטוי הארמי מהדהד את דברי הזהר שלפיהם ה' נודע לכל אחד לפי מידת לבו.

וגם אחר התפלה נשאר רשי' מו שבזכרו את ה' מתעורר רוח נדיבה²² בקרבו מאליו לאהבת ה' והרי נתקיים בו גי'כ מ"ש אם זכרתיך²³ גוי' [וגוי' / גומר] [וע' בסש"ב [בספר של בינונים] ח"א [חלק א'] ס"פ י"ג].

וגם לאחר התפלה נשאר רשימו, וכאשר הוא זוכר את ה' מתעוררת בקרבו מאליו רוח נדיבה לאהבת ה'. וכך מתקיים בו גם הכתוב: "כאשר זכרתי אותך" וכו'. [וראו ספר של בינונים (תניא), חלק א, בסוף פרק י"ג].

משהו מן האהבה נשאר גם לאחר התפלה — רשימו — כך שכאשר הוא נזכר בה' בהמשך, האהבה מתעוררת בו מאליו, וגם בו מתקיים הכתוב "כאשר זכרתי אותך". הסוגריים המרובעים הפותחים כאן מפנים תחילה לסוף פרק י"ג בתניא, המתאר באותם מונחים את אהבת הבינוני.

7 ועמ"ש במ"א בביאור ע"פ אלה מסעי^{24,25} כו' ויכתוב משה²⁶ כו' בענין תתן אמת ליעקב. ועמ"ש במ"א בענין ה' פעמים אמת באמת ויציב.²⁸

ועיינו במה שנכתב במקום אחר בביאור על "אלה מסעי" וכו', "ויכתוב משה" וכו', בענין "תתן אמת ליעקב". ועיינו במה שנכתב במקום אחר בענין שמונה הפעמים שבהן נאמרת המילה "אמת" ב"אמת ויציב".

הסוגריים המרובעים ממשיכים בשתי הפניות נוספות. האחת היא בביאור לקוטי תורה לפסוקים "אלה מסעי... ויכתוב משה", העוסק ב"תתן אמת ליעקב"; האחרת היא הדיון בשמונה הפעמים שבהן מופיעה המילה אמת ב"אמת ויציב", הכרכה שלאחר קריאת שמע של שחרית.

הדי' פעמים אמת הראשונים עד עזרת²⁹ הוא רצון ותשוקת הלב להדבק בה' עד כלותו הנק' היכל הרצון ואח"כ עוד ד"פ אמת

ארבע הפעמים הראשונות של "אמת", עד "עזרת", מבטאות את רצונו וכמיהת לבו של האדם להידבק בה', עד כלות הנפש. מדרגה זו נקראת "היכל הרצון"; ואחר כך באות עוד ארבע פעמים "אמת",

ארבע הפעמים הראשונות של המילה אמת, עד המילים "עזרת אבותינו", מבטאות את רצונו ואת כמיהת לבו של האדם להידבק בה', עד כלות הנפש; מדרגה זו נקראת "היכל הרצון". לאחר מכן באות ארבע פעמים נוספות.

דהיינו אמת האמתי שמסייעו מלמעלה להתאמת הדי' אמת שלמטה להיות אמת אמיתי במס"נ [במסירות נפש] עד כלותה כו'

כלומר, האמת האמיתית, שעל ידה מסייעים לו מלמעלה, כדי שארבע ה"אמת" שלמטה יתאמתו ויהיו אמת אמיתית, במסירות נפש עד כלות הנפש וכו'.

ארבע הפעמים השניות הן "האמת האמיתית": סיוע מלמעלה המאשר את ארבע ה"אמת" של האדם מלמטה. כך אהבתו נעשית אמת אמיתית — מסירות נפש עד כלות הנפש.

ועי' אג"ה [אגרת הקודש] די"ה וזורע צדקה שכר אמת^{30, 31} והסיבה שמונע את האהבה מליכנס לעומק נקודת הלב ממש.

ועיינו באגרת הקודש, בפסקה הפותחת במילים "זורע צדקה שכר אמת".³² והסיבה המונעת מן האהבה להיכנס לעומק נקודת הלב ממש היא:

ההפניה האחרונה היא לאגרת הקודש, המתחילה במילים "זורע צדקה שכר אמת" ומסבירה שה' נותן ליעקב את מידת האמת. כאן מסייג הקטע שבסוגריים, ואדמו"ר חזקן חוזר לשאלתו: מה מונע מן האהבה להיכנס לעומק נקודת הלב ממש?

כי הנה אהבה זו מלובשת ומוסתרת בכח המתאווה לדברים גשמיים מנפש החיונית ששרשה בחי' גסות הרוח משכא דחויא החופף ומסתיר על כח ובחינת אהבה זו, ויש בה

הנה, אהבה זו מלובשת ומוסתרת בכוח המתאווה לדברים גשמיים, שמקורו בנפש החיונית, ששורשה בבחינת גסות הרוח, "משכא דחויא", המכסה ומסתירה את כוח האהבה הזאת ואת בחינתה. ויש בה

הסיבה היא שהאהבה מלובשת ומוסתרת בתשוקה לדברים גשמיים, שמקורה בנפש החיונית. שורשה הוא גסות הרוח — תחושת חשיבות עצמית מנופחת, הנקראת "משכא דחויא", עור הנחש — המכסה ומסתירה את האהבה.

מדרגות שונות כמה מיני לבושים הקטן לפי קטנו והגדול לפי גודל מעלתו צריך הוא להסיר אפי' [אפילו] בחי' לבוש דק מבחי' גסות הרוח, אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אין אני והוא^{32, 33} וכי,

מדרגות שונות, כמה סוגי לבושים: הקטן לפי קטנותו והגדול לפי גודל מעלתו. עליו להסיר אפילו לבוש דק של בחינת גסות הרוח. אמרו חז"ל: "אין אני והוא יכולים" וכי.

לכיסוי יש שכבות רבות. לאדם קטן יש לבושים גסים יותר, בהתאם לקטנותו, ואילו אדם גדול צריך להסיר אפילו לבוש דק של תחושת חשיבות עצמית; שהרי חז"ל אמרו שעל בעל גסות רוח אומר הקב"ה: "אין אני והוא יכולים לדור בעולם".

וצריך לפתוח את המכסה, כמשל אדם שרוצה לפתוח נקב בכותל המפסיק שצריך לחתוך ולשבור הכותל עד שיעשה מקום חלל.

וצריך לפתוח את הכיסוי, כמו אדם שרוצה לפתוח חור בקיר המפריד: עליו לחתוך ולשבור את הקיר עד שייעשה בו חלל.

צריך לפתוח את הכיסוי, כפי שפותחים חור בקיר מפריד. הדימוי הוא של חיתוך ושכירה של הקיר עד שנוצר בו חלל פתוח.

כך צריך האדם שרוצה להיות אהבה זו תקועה בלבו ליכנס אל תוך פנימיות נקודת הלב ותוך תוכו מעומקא דלבא ממש בכלות הנפש וביטול במציאות

כך צריך אדם שרוצה שאהבה זו תהיה נטועה בלבו, ותיכנס אל פנימיות נקודת הלב ואל תוך תוכו, מעומק הלב ממש, בכלות הנפש ובביטול במציאות

הדברים אמורים בכל מי שרוצה שהאהבה תהיה קבועה בלבו ותגיע אל נקודת הלב הפנימית ביותר, בכלות הנפש ובביטול העצמי. גם עליו לפרוץ כך את הדרך, כפי שמתואר במילים הבאות.

אליו ית' להיות לו לב נשבר ורוח נשברה³⁴ להסיר גסות רוחו וכח המתאוה לדברים גשמיים להיות יש ונפרד בפני עצמו רק ישים אליו לבו.

לפנות אליו ית' בלב נשבר וברוח שבורה, כדי לסלק את גסות רוחו ואת הכוח החושק בדברים גשמיים, הגורמים לו להיות מציאות נפרדת העומדת בפני עצמה; אלא ייתן את לבו אליו בלבד.

השבירה מתבטאת ב"לב נשבר ורוח שבורה": הכנעת גסות הרוח והכמיהה לדברים גשמיים, שהופכות את האדם למציאות נפרדת העומדת בפני עצמה. במקום זאת עליו לתת את לבו לה' בלבד.

8 ועל זה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] פתחו לי כחודה של מחט³⁵ ואני אפתח לכם^{36, 37, 38} כפתחו של אולם שהיה לפני ההיכל בבית המקדש,

על כך אמרו חז"ל: "פתחו לי [פתח] כחודו של מחט, ואני אפתח לכם [פתח] כפתחו של אולם", שהיה לפני ההיכל בבית המקדש.

על כך אמרו חז"ל, בשם ה': "פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם". האולם עמד לפני ההיכל בבית המקדש: פתח רחב מאוד כנגד פתח זעיר.

כי הבא לטהר מסייעין אותו³⁹ להסיר ממנו כל בחינת ומדרגת גסות הרוח ולהעלותו מעלה מעלה עד רום המעלות.

שכן "הבא לטהר מסייעין אותו" להסיר ממנו כל בחינה ומדרגה של גסות הרוח, ולהעלותו מעלה מעלה אחר מעלה, עד רום המעלות.

הסיבה לכך היא הכלל שקבעו חז"ל: "הבא לטהר מסייעין אותו" מן השמים. לאחר שאדם פותח פתח קטן ראשון, מסייעים לו מן השמים להסיר ממנו כל דרגה של גסות הרוח, ומעלים אותו עוד ועוד.

ועי"ז יאיר אור האהבה זו תוך פנימיות נקודת הלב ממש עד שתבטל כח מהות הנפש כשלהבת העולה מאליה להכלל ולהדבק באורו ית' (וכמ"ש בספרא דצניעותא)

ועל ידי כך יאיר אור האהבה הזאת בתוך פנימיות נקודת הלב ממש, עד שכוח מהות הנפש יתבטל, כשלהבת העולה מאליה, כדי להיכלל ולהידבק באורו יתברך (כמו שכתוב בספרא דצניעותא).

אז אור האהבה הזאת מאיר בנקודה הפנימית של הלב, עד שעצם מציאותה של הנפש מתבטלת, כשלהבת העולה מאליה, כדי להיכלל באור ה' ולהידבק בו. אדמו"ר הזקן מוצא זאת בלשון הספרא דצניעותא, המובאת במילים הבאות.

(רפ"א זהר ח"ב [חלק ב'] דקע"ו ע"ב) וארעא אתבטלת^{40, 41} וזו היא בחי' אחותי הנ"ל ומזה יבא עוד לבחי' רעיתי (ועמ"ש עוד מענין בחינת אחותי בד"ה לבכתי אחותי כלה):⁴²

(בריש פרק א; זוהר, חלק ב, דף קע"ו ע"ב): "וארעא אתבטלת" — "והארץ התבטלה". וזוהי בחינת "אחותי" הנזכרת לעיל, וממנה יבוא האדם עוד לבחינת "רעיתי". (ועיינו עוד בעניין בחינת "אחותי" במאמר המתחיל "לבכתי אחותי כלה").

הספרא דצניעותא, חלק מן הזוהר, אומרת בראש פרקה הראשון: "וארעא אתבטלת" — "והארץ התבטלה"; אדמו"ר הזקן מיישם זאת על ביטול הנפש. ביטול זה הוא בחינת "אחותי", וממנו מתקדמים לבחינת "רעיתי", שבה עוסק החלק הבא. להרחבה בעניין "אחותי" הוא מפנה למאמר "לבכתי אחותי כלה".

קטע 3 • 91-10

"רעייתי": התורה כלחם הנפש

9 ב וביאור ענין רעיתי הוא ע"ד מה שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] ישראל מפרנסין⁴³ לאביהן שבשמים וכדכתיב כי לא ידח ממנו נדח⁴⁴ ממנו דייקא כמ"ש במ"א דהיינו לאשתאבא בגופא דמלכא.⁴⁵

2. ביאור עניינה של "רעייתי" הוא על דרך מה שאמרו חז"ל: "ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים"; וכמו שכתוב: "כי לא ידח ממנו נדח" — "ממנו" דווקא, כפי שמבואר במקום אחר; כלומר, להיבלע בגופו של המלך.

סעיף ב מסביר את השם השני, "רעייתי", על דרך דברי חז"ל שישאל "מפרנסים את אביהם שבשמים"; החסידות דורשת את "רעייתי" מלשון רעות ומזון. הפסוק "כי לא ידח ממנו נדח" נדרש תוך הדגשת המילה "ממנו": הנשמה שייכת בתוך ה' עצמו, כדי "להיבלע בגופו של המלך", כלשון הזוהר.

ולהבין זה איך הנשמה שהיא בחי' נברא יש ודבר בפני עצמו תוכל לאשתאבא וכו'. אך הנה אמרו בזהר תלת קשרין⁴⁶ מתקשרין כחדא אורייתא בקוב"ה [בקודשא בריך הוא] וישראל באורייתא כו'.

כדי להבין זאת: כיצד הנשמה, שהיא בבחינת נברא, יש ודבר בפני עצמו, יכולה להיבלע וכו'? אך הזוהר אומר: "שלושה קשרים קשורים זה בזה: התורה בהקב"ה וישראל בתורה" וכו'.

כאן עולה שאלה: הנשמה היא נברא, "יש" נפרד, ואם כן כיצד היא יכולה להיבלע בה? התשובה נפתחת בדברי הזוהר, שלפיהם הקב"ה, התורה וישראל קשורים זה בזה: ישראל בתורה, והתורה בה'.

כי מפני שבחי' ומעלת התורה גבוה מבחי' מעלת ומדרגת נשמות ישראל ממקור חוצבם דאורייתא מחכמה נפקת⁴⁷ כו' וזהו מה שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אשרי מי שבא לכאן⁴⁸ ותלמודו בידו.

מכיוון שמעלת התורה גבוהה ממעלתן ומדרגתן של נשמות ישראל, אפילו כפי שהן במקור שממנו נחצבו, שהרי "התורה יוצאת מחכמה" וכו'. וזהו שאמרו חז"ל: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו".

התורה גבוהה מן הנשמות אפילו כפי שהן במקורן, משום שמקורה בחכמתו של ה'; לכן הנשמה קשורה לה' באמצעות התורה. דברי חז"ל "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" מובאים לאותו עניין: האדם בא לעולם העליון יחד עם התורה שלמד.

אך להבין זה שהרי התורה היא ג"כ מלובשת בענינים גשמיים כמו עניני ציצית ותפילין וסוכה וכמה דיני ממונות וטענות ע"ד משל ראובן טוען כך ושמעון כך ומה ענינם בגי'ע [בגן עדן] העליון ותחתון.

אך יש להבין זאת, שהרי גם התורה מלובשת בענינים גשמיים, כגון דיני ציצית, תפילין וסוכה, וכן דינים רבים בעניני ממונות וטענות — למשל, ראובן טוען כך ושמעון טוען כך. מה ענינם בגן עדן העליון והתחתון?

חלקים רבים מן התורה עוסקים בענינים גשמיים: ציצית, תפילין וסוכה, וכן סכסוכים ממוניים שבהם צד אחד טוען כך והצד האחר טוען אחרת. כיצד יש לעניינים כאלה מקום בגן עדן העליון והתחתון, העולמות הרוחניים של הנשמות?

אך הנה כתיב לכו לחמו בלחמי.⁴⁹ כי כמו הלחם מזון גשמי שעליו יחיה האדם⁵⁰ חיי גופו הוא ע"י שנבלע באבריו של אדם.

אך כתוב: "לכו לחמו בלחמי". כשם שהלחם, שהוא מזון גשמי שעל ידו האדם מקיים את חיי גופו, מחיה אותו בכך שהוא נבלע באבריו,

התשובה היא הפסוק "לכו לחמו בלחמי", המשווה את התורה ללחם. הלחם מחזיק את האדם בחיים רק כשהוא מתעכל ונבלע באבריו.

כך התורה שנקראת מזון וחיים⁵¹ לנפש הרוחני צריכה היא שתבלע באברי נפשו ושבה כבשרו ממש וע"י זה הנפש תשוב אל ה' לאשתאבא בגופא דמלכא להיות נבלע בגופא דמלכא ממש.

כך גם התורה, הנקראת מזון וחיים לנפש הרוחנית, צריכה להיבלע באברי הנפש ולהיעשות ממש כבשרו. ועל ידי כך תשוב הנפש אל ה', כדי להיבלע בגופו של המלך — להיבלע ממש בגופו של המלך.

באותו אופן, התורה, מזונה של הנפש, צריכה להיבלע ב"אבריו" הנפש עד שתיעשה חלק ממנה. באמצעות כך שבה הנפש עצמה אל ה' ונבלעת "בגופו של המלך".

וכמ"ש אכלתי יערי עם דבשי⁵² וגוי. וזהו לחמו בלחמי מתחלה לחמו שיהי' [שיהיה] לכם לחם ומזון ליבלע באברי נפשכם ואח"כ בלחמי.^{53, 54}

וכמו שכתוב: "אכלתי יערי עם דבשי" וגוי. וזהו פירוש "לכו לחמו בלחמי": תחילה "לחמו" — שיהיה לכם לחם ומזון שייבלעו באברי נפשכם, ולאחר מכן "בלחמי".

הפסוק "אכלתי יערי עם דבשי" מתאר את ה', כביכול, כאוכל. לכן "לכו לחמו בלחמי" נדרש כשני שלבים: תחילה "לחמו" — אכלו, כדי שהתורה תהיה מזונכם ותיבלע בנפשכם; ואחר כך "בלחמי" — בלחם שלי, כך שהתורה תהיה כביכול לחמו של ה'.

10 והנה באבות מלאכות של שבת תנא סידורא דפת נקט הזורע⁵⁵ וכו' כי כדי לעשות לחם שיהא ראוי למאכל אדם עד שיהא נבלע באבריו ושבה כבשרו צריך מתחלה עבודת הזריעה והטחינה ולישה ואפיה.

והנה, באבות המלאכה של שבת נקט התנא את סדר הכנת הפת: "הזורע" וכו'. כדי להכין לחם הראוי למאכל אדם, שייספג באבריו ויהפוך לבשרו, יש תחילה לבצע את מלאכות הזריעה, הטחינה, הלישה והאפייה.

הגמרא (Shabbos 74b) מסבירה שרשימת אבות המלאכה של שבת מסודרת לפי סדר הכנת הפת, ומתחילה בזריעה. כדי שהלחם יהיה ראוי להיספג בגוף, יש לזרוע, לטחון, ללוש ולאפות; אדמו"ר הזקן ימצא כל אחת מארבע המלאכות הללו בעבודת ה'.

קטע 4 • 111-16

זריעה

11 ולהבין ארבעה עבודות הללו בעבודת ה' צריך לבאר היטב בפרטיות ענין וסדר הזריעה בגשמיות על דרך משל שזורעין גרעין חטה

כדי להבין את ארבע העבודות הללו בעבודת ה', עלינו לבאר היטב ובפירוט את ענין הזריעה וסדרה בעולם הגשמי, בדרך משל: זורעים גרעין חיטה

כדי להחיל את ארבע העבודות הללו על עבודת ה', אדמו"ר הזקן מתאר תחילה בפירוט את הזריעה הגשמית, החל בגרעין חיטה שמניחים באדמה.

או נוטעין גרעין פרי בארץ ומכסין בעפר והגרעין ההוא נרקב ונפסד וכח הצומח אשר בארץ מצמיח חטה או פרי כעין הגרעין הנזרע או הנטוע בארץ,

או נוטעים בארץ גרעין של פרי ומכסים אותו בעפר. הגרעין הזה נרקב ומתכלה, וכוח הצמיחה שבארץ מצמיח חיטה או פרי מאותו סוג כמו הגרעין שנזרע או ניטע בארץ.

את הגרעין, של חיטה או של פרי, מכסים בעפר והוא נרקב. לאחר מכן כוח הצמיחה שבארץ מצמיח צמח מאותו סוג כמו הגרעין.

כי לפי שכח הצומח אשר בארץ הוא כח כללי זורעין הגרעין ההוא להיות כעין העלאת⁵⁶ מ"נ [מ"ן נוקבין] אל כח הצומח להצמיח כח פרטי כעין הגרעין ההוא.

מכיוון שכוח הצמיחה שבארץ הוא כוח כללי, זורעים את הגרעין הזה כדי שיהיה כעין העלאת מ"ן נוקבין אל כוח הצמיחה, וכך יצמיח כוח פרטי מאותו סוג כמו הגרעין.

כוח הצמיחה שבארץ הוא כוח כללי, שאינו קשור לסוג מסוים. הגרעין שנזרע משמש כעין העלאת מ"ן נוקבין — המונח הקבלי לגירוי מלמטה המעורר תגובה מלמעלה — וכך הוא מעורר מתוך הכוח הכללי צמיחה פרטית הדומה לו.

12 והיינו לפי שהגרעין ההוא ג"כ נתהווה מכח הצומח ויש בו בחי' כח הצומח בהעלם אלא שנתגשם ונגרע ממהותו עד שנעשה גרעין.

כלומר, מפני שגם אותו גרעין נוצר מכוח הצמיחה, ויש בו בהעלם בחינה של כוח הצמיחה; אלא שהוא נעשה גשמי והתרחק ממהותו, עד שנעשה גרעין.

הגרעין יכול לעשות זאת מפני שגם הוא נוצר מכוח הצמיחה, הטמון בו בהעלם. הוא נעשה גשמי והתרחק מטבעו המקורי, עד שנותר גרעין בלבד.

ומ"מ יש לו שייכות בצד מה אל כח הצומח הרוחני לפיכך כשנרקב ונפסד גוף הגרעין

ובכל זאת יש לו קשר מסוים לכוח הצמיחה הרוחני. לכן, כאשר גוף הגרעין נרקב ומתכלה,

ובכל זאת נשאר לו קשר מסוים לאותו כוח רוחני. קשר זה בא לידי ביטוי כאשר גוף הגרעין נרקב ומתפרק.

הנה כח הצומח המלוכש בו בטל לגבי כח הצומח הכללי אשר בארץ ונעשה מ"נ [מ"ן נוקבין] אליו ומצמיח כעין הגרעין בתוספת מרובה על העיקר

כוח הצמיחה המלוכש בו מתבטל בפני כוח הצמיחה הכללי שבארץ, ונעשה מ"ן אליו, והוא מצמיח [צמיחה] בדומה לגרעין, בתוספת מרובה על העיקר.

אז כוח הצמיחה שבתוכו מתבטל בפני כוח הצמיחה הכללי שבארץ ונעשה מ"ן אליו. הצמח שגדל דומה לגרעין, אך מתווספת בו צמיחה רבה הרבה יותר מן המקור.

וכן מצמיח כל מיני פירות במיני מטעמים וגוון וריח כעין הגרעין ההוא כגון אם היה הגרעין של תפוחים מצמיח תפוחים ואם הי' [היה] של ענבים מצמיח ענבים וכיוצא בהן.

כך הוא מצמיח גם מיני פירות שונים, בעלי טעמים, צבעים וריחות שונים, בדומה לאותו גרעין: למשל, אם הגרעין היה של תפוחים, הוא מצמיח תפוחים; ואם היה של ענבים, הוא מצמיח ענבים, וכיוצא בזה.

גם הצמיחה החדשה נושאת את האופי המיוחד של הגרעין — את סוג הטעם, הצבע והריח: גרעין של תפוח מצמיח תפוחים, וגרעין של ענבים מצמיח ענבים.

הגם שבגרעין ההוא אינו נראה ונרגש שום טעם וריח כלל רק כמו עץ בעלמא מ"מ הרי הוא עכ"פ [על כל פנים] ממהות הפרי ההוא ויש בו בכחו מלוכש ומוסתר כל כחות הטעמים והגוונים והריח שבפרי ההוא אף שבאותו גרעין אין נראים או מורגשים כלל טעם או ריח, והוא נראה רק כעץ בעלמא, בכל זאת הוא שייך במהותו לאותו פרי, ובכוחו מלוכדים ומוסתרים כל כחות הטעמים, הצבעים והריח שבאותו פרי;

בגרעין עצמו אין כלל טעם או ריח; הוא דומה לחתיכת עץ. ואף על פי כן, הוא שייך למהותו של הפרי, וכל טעמיו, צבעיו וריחותיו של הפרי טמונים בו בכוח.

אלא שהוא מצומצם מאד עד שאינו נרגש ונראה בו שום טעם וריח ולזאת יכול הוא להמשיך כח הצומח שיצמיח הפירות של הגרעין ההוא בכל עניניהם בטעמים ובריחים ומראה שלהם בלי שום הסתר וצמצום כלל.⁵⁷

אלא שהם מצומצמים מאוד, עד שאינם מורגשים או נראים בו כלל. משום כך הוא יכול להמשיך את כוח הצמיחה, שיצמיח את פירותיו של אותו גרעין בכל פרטיהם — בטעמים, בריחים ובמראם — בלי שום הסתר או צמצום כלל.

תכונות אלה מצומצמות בגרעין עד שאי אפשר לחוש בהן כלל. דווקא משום כך יכול הגרעין להמשיך את כוח הצמיחה, ולהביא את הפירות לידי גילוי מלא, בלי שום הסתר.

13 והנה ככל המשל הזה בפרטיות יתבונן המשכיל בעבודת ה' ובתורתו כי הנה התורה היא חכמתו ורצונו ית'

כעת, בהתאם לכל פרטי המשל הזה, על המתבונן להתבונן בעבודת ה' ובתורתו. התורה היא חכמתו ורצונו יתברך,

כעת מיישמים את המשל, פרט אחר פרט, על התורה ועל עבודת ה'. התורה היא חכמתו ורצונו של ה'.

והוא וחכמתו א' חכים ולא בחכמה ידיעא כו' ובריבוי הצמצומים והשתלשלות ממדרגה למדרגה ירדה מטה מטה עד שנתלבשה ונתגשמה בענינים גשמיים.

והוא וחכמתו אחד: "הוא חכם, אך לא בחכמה ידועה" וכו'. ובאמצעות ריבוי הצמצומים וההשתלשלות ממדרגה למדרגה, היא ירדה מטה מטה, עד שהתלבשה בענינים גשמיים ונעשתה גשמית.

ה' וחכמתו אחד, וחכמתו נעלה מכל השגה; הביטוי הארמי אומר שהוא חכם, אך לא בחכמה שאפשר לדעת. באמצעות צמצומים רבים ושלבי ירידה, חכמה זו ירדה עד שהתלבשה בענינים גשמיים.

והוא כמשל גרעין הזרע או הפרי שנלקח מכח הצומח שהכח ההוא הוא בחי' אין ממש ממאמר תדשא⁵⁸ והדבר דומה לגרעין של זרע או של פרי, שנלקח מכוח הצמיחה; כוח זה הוא בחינת אין ממש, ממאמר "תדשא" — "תצמיח [הארץ]",

הדבר דומה לזרע, שנלקח מכוח הצמיחה שבארץ. כוח זה הוא אין — כוח רוחני שמקורו במאמר ה' בשעת הבריאה: "תדשא הארץ".

דהיינו אש דת⁵⁹ (כ"כ [כל כך] הש"ך [השפתי כהן] בשם הר"ש [הרבי שמעון])⁶⁰ והפרי הנצמח ממנו ע"י התלכשותו בארץ הוא בחי' יש מאין

כלומר, "אש דת" — כך כתב הש"ך בשם הר"ש. והפרי שצומח ממנו, באמצעות התלכשותו בארץ, הוא בחינת יש מאין,

אותיות "תדשא" יוצרות גם את הביטוי "אש דת", כפי שמתארת התורה בפסוק; כך כתב הש"ך על התורה בשם רבנו שמשון. מכאן שכוונת הצמיחה שבארץ קשור בתורה. הפרי שצומח כשהזרע מתלבש בארץ הוא יש מאין.

אבל מ"מ יש בו חיות רוחני כי טוב למאכל ונחמד למראה או שיש בו ריח.

אך למרות זאת יש בו חיות רוחנית, שהרי הוא טוב למאכל, נעים למראה או בעל ריח.

בניגוד לזרע, חיותו של הפרי ניכרת: הוא טוב לאכילה, נעים למראה או בעל ריח.

משא"כ גרעין הנזרע החיות שבו מצומצם כ"כ [כל כך] עד שאין נראה ונרגש בו אפילו שום טעם וריח.

לעומת זאת, בגרעין שנזרע החיות שבו מצומצמת כל כך, עד שאין רואים או חשים בו אפילו טעם או ריח כלשהם.

לעומת זאת, בזרע שנזרע החיות מצומצמת כל כך, שאין בו כלל טעם או ריח.

כך ע"ד משל התורה שנתלבשה ונתגשמה בדברים גשמיים החיות שבה מצומצם מאד כי בג"ע [בגן עדן]

העליון שהוא עולם הבריאה מאירים שם חב"ד [חכמה בינה ודעת]⁶¹ דא"ס ב"ה ומאיר אור התורה בבחי' תענוג בהשגות שכליות אלהות ממש.

כך גם, בדרך משל, בתורה שהתלבשה בדברים גשמיים ונעשתה גשמית: החיות שבה מצומצמת מאוד. שהרי בגן עדן העליון, שהוא עולם הבריאה, מאירים חב"ד דאין סוף ברוך הוא, ואור התורה מאיר שם כתענוג, בהשגות שכליות של אלקות ממש.

התורה בלבושה הגשמיים דומה לזרע הזה: החיות שבה מצומצמת מאוד. בגן עדן העליון, עולם הבריאה, מאירים חכמה, בינה ודעת של אין סוף, ושם אור התורה נחוה כתענוג — כהשגה שכלית ממש באלקות.

14 ומ"מ בחי' השגה ההיא היא בחי' יש מאין לגבי מקורא דכולא חכמה עילאה חכים ולא בחכמה ידיעא,

משא"כ בירידתה למטה נתגשמה עד שאין נראה ונרגש בה ענין התענוג ושכל אלהות כ"א דינים והלכות בענינים גשמיים

ובכל זאת, אותה השגה היא בבחינת יש מאין ביחס למקור הכול, החכמה העילאה, [שעליה נאמר:] "חכים ולא בחכמה ידיעא" — חכם, אך לא בחכמה הניתנת לידיעה. ואילו בירידתה למטה היא התגשמה, עד שלא נראים ולא מורגשים בה תענוג או שכל אלוקי, אלא רק דינים והלכות בענינים גשמיים.

גם התענוג שבגן עדן העליון הוא בבחינת יש מאין ביחס למקורה של התורה, החכמה העילאה, שהיא למעלה מכל השגה. למטה ירדה התורה עד כדי כך שהיא עוסקת בענינים גשמיים, ואין ניכרים בה תענוג או הבנה אלוקית, אלא רק דינים והלכות הנוגעים לדברים גשמיים.

(ועמ"ש במ"א ע"פ המאמר בפ' בראשית דכ"ז⁶² ב' אעשה לו עזר כו' דא משנה⁶³ כו' ע"ש).

(ועיינו במה שנכתב במקום אחר על המאמר בפרשת בראשית, דף כ"ז ע"ב: "אעשה לו עזר" וכו' — זו משנה וכו'; עיינו שם).

הסוגריים מפנים לדיון במקום אחר בדברי הזוהר על "אעשה לו עזר", שבו "העזר" נדרש על המשנה. בהערת קה"ת נאמר שהדיון נדפס ב"ביאורי זוהר" של הצמח צדק.

וזוהו "הזורעים בדמעה ברנה יקצרו"⁶⁴ כי הרי בשעת לימודו אין לו תענוג ומ"מ ברנה יקצרו

וזוהו "הזורעים בדמעה ברינה יקצרו": בשעת לימודו אין לו תענוג, ובכל זאת "ברינה יקצרו".

זו משמעות הפסוק "הזורעים בדמעה ברינה יקצרו": האדם לומד את ההלכות בלי לחוש תענוג, בדומה לזריעה בדמעה. אולם הקציר מגיע בשמחה.

כי מחמת הלימוד נעשה אור התורה זרוע בארץ העליונה, כי בחיי דבר ה' זו הלכה⁶⁵ ובטל לגבי כח הצומח בחיי חכמה כו'.

כי על ידי הלימוד נזרע אור התורה בארץ העליונה. שהרי זו בחינת "דבר ה' — זו הלכה", והיא בטלה לגבי כוח הצמיחה, בחינת חכמה וכו'.

באמצעות הלימוד נזרע אור התורה ב"ארץ העליונה". ההלכה היא "דבר ה'", וכשלומדים אותה באופן זה היא בטלה לפני מקורה, החכמה, המשמשת ככוח הצמיחה.

ועי"ז מצמיח שכר מצוה מצוה^{66, 67} בגי' [בגן עדן] העליון שצדיקים יושבין ונהנין מזיו השכינה ומתענגים בהשגתם השגת אלקות שההשגה היא בחיי יש מאין וזיו והארה מאורה של מעלה בכח הצומח.

ועל ידי כך צומח "שכר מצוה" — מצווה" בגן עדן העליון, שבו "צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה" ומתענגים בהשגתם, השגת האלוקות; שהרי אותה השגה היא בבחינת יש מאין, וזיו והארה מאור שלמעלה, מכוח הצמיחה.

מן הזריעה הזאת צומח השכר, כדברי חז"ל: "שכר מצווה — מצווה". בגן עדן העליון הצדיקים מתענגים מזיו השכינה, כלומר מהשגת האלוקות. השגה זו היא בבחינת יש מאין, קרן מאור שלמעלה, בדומה לפרי שכוה הצמיחה שבארץ מוציא.

והיינו זיו תורתם ועבודתם ממש שהוא כמו למשל הכח הצומח שמצמיח כעין הגרעין וכו'. וגופי ההלכות גשמיות הם בחיי העלאת מ"נ [מייך נוקבין] לגבי חכמתו ורצונו ית' המלוכשים בדבר ה' זו הלכה⁶⁸.

והיינו זיו תורתם ועבודתם ממש, שהוא, למשל, ככוח הצמיחה המצמיח בדומה לגרעין וכו'. וגופי ההלכות הגשמיות הם בבחינת העלאת מייך נוקבין אל חכמתו ורצונו יתברך, המלוכשים ב"דבר ה' — זו הלכה".

זיו זה הוא ההארה של התורה והעבודה שלהם עצמן, הצומחות בדומה לצמח הגדל מזרעו. ההלכות הגשמיות עצמן משמשות כמייך נוקבין, המעלים אל חכמתו ורצונו של ה', המלוכשים בהן.

15 והנה כמו שבזריעה גשמיות אינה צומחת עד שירקב הגרעין ויפסד וישתנה ממהותו ויהיה נקלט בארץ ממש והיו לאחדים ממש.

והנה, כשם שבזריעה גשמית הזרע אינו צומח עד שהוא נרקב, מתכלה ומשתנה ממהותו, ונקלט ממש בארץ ונעשה עמה לאחד ממש;

בזריעה גשמית דבר אינו צומח עד שהזרע נרקב, מאבד את צורתו העצמית ונקלט באדמה, ונעשה עמה לאחד.

ככה צריך להיות נפש האדם להתבטל ממהותה ע"י מסי"נ [מסירות נפש] בתורה ובמצות ולהיות נקלטת ומתאחדת בארץ העליונה היא מלכותו ושכינת עוזו ע"י מסי"נ [מסירות נפש] זו בבחי' העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] כמ"ש בידך אפקיד רוחי⁶⁹ כו'.

כך נפש האדם צריכה להתבטל ממהותה באמצעות מסירות נפש בתורה ובמצוות, ולהיקלט ולהתאחד בארץ העליונה, שהיא מלכותו ושכינת עוזו, באמצעות מסירות נפש זו, בבחינת העלאת מ"ן, ככתוב: "בידך אפקיד רוחי" וכו'.

כך הנפש צריכה להתבטל ממהותה באמצעות מסירות נפש בתורה ובמצוות, ולהיקלט ב"ארץ העליונה" — מלכותו ושכינתו של ה'. מסירת העצמי הזאת היא העלאת מ"ן של הנפש, ככתוב: "בידך אפקיד רוחי".

ועי' נקלטת ומתייחדת התורה שלמד בעוה"ז ג"כ בארץ העליונה כיחוד כח הצומח שבגרעין בכח הצומח שבארץ הגשמי.

ועל ידי כך גם התורה שלמד בעולם הזה נקלטת ומתייחדת בארץ העליונה, כמו התאחדות כוח הצמיחה שבזרע עם כוח הצמיחה שבאדמה הגשמית.

אז גם התורה שלמד בעולם הזה נקלטת ומתייחדת בארץ העליונה, כשם שכוח הצמיחה שבזרע מתאחד עם כוח הצמיחה שבאדמה.

16 ומזה יתבונן המשכיל להיות למודו ע"ד זה שיהי' [שיהיה] בבחי' מ"ן [מ"ן נוקבין] ולא יעשה הטפל עיקר דהיינו שלא ישים כל מגמתו אל התורה כמו שהיא בלבושים הגשמיים בלבד

מכאן על האדם המבין להתבונן כיצד ללמוד באופן זה: שהלימוד יהיה בבחינת מ"ן, ושלא יעשה את הטפל לעיקר; כלומר, שלא יכוון את כל מגמתו לתורה כפי שהיא בלבושיה הגשמיים בלבד.

כך יש ללמוד באופן שהלימוד יהיה בבחינת מ"ן, בלי לעשות את הטפל לעיקר: לבושי התורה הגשמיים אינם צריכים להיות כל מגמתו.

כי האומר אין לי אלא תורה⁷⁰ אפילו תורה אין לו, רק ישים לבו לפנימיות אלהות המלוכש בה ממקורה ושרשה למעלה בחי' חכמה עילאה ולישא וליתן בדבורו של מקום,

שהרי "האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו". אלא ישים את לבו לפנימיות האלויות המלוכשת בה, שמקורה ושרשה למעלה בבחינת חכמה עילאה, ולשאת ולתת בדיבורו של מקום;

אדמו"ר הזקן מיישם את דברי חז"ל: "האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו" — תורה הנלמדת רק דרך לבושיה אינה תורה לאמיתה. ישים האדם את לבו לאלוקות המלוכשת בה, ששרשה בחכמה עילאה, ויעסוק בהלכותיה כדיבורו של מקום.

כי הלכה זו היא דבר ה' וחכמתו ורצונו מלובשים בה ואזי הוא לימודו בבחי' מ"נ [מ"ן נוקבין] ובטל לגבי חכמתו ית' והיו לאחדים ממש:

שהרי הלכה זו היא דבר ה', וחכמתו ורצונו מלובשים בה. אזי לימודו הוא בבחינת מ"נ, והוא בטל לגבי חכמתו יתברך, והיו לאחדים ממש.

כל הלכה היא דבר ה', וחכמתו ורצונו מלובשים בה. כשהלימוד נעשה מתוך הכרה זו, הוא בבחינת מ"נ ובטל לגבי חכמת ה', ושניהם נעשים לאחד ממש.

קטע 5 • 171

תפילה לפני הלימוד

17 ג וכדי שתתאחד ג"כ עם נפשו האלהית. הנה התפלה קרויה נפש כדכתיב ואשפוך את נפשי⁷¹ כו'.

3. וכדי שהתורה תתאחד גם עם נפשו האלקית: התפילה נקראת "נפש", כמו שכתוב: "ואשפוך את נפשי" וכו'.

סעיף 3: התורה צריכה להתאחד גם עם נפשו האלקית של האדם. התפילה נקראת "נפש", כפי שאמרה חנה: "ואשפוך את נפשי", שכן בתפילה הנפש שופכת את עצמה לפני ה'.

וצריך הוא לעורר את האהבה בתפלה מעומקא דלבא בכלות הנפש ממש במס"נ [במסירות נפש] בביטול במציאות אליו ית'.

עליו לעורר בתפילה את האהבה מעומק הלב, עד כלות הנפש ממש, במסירות נפש ובביטול במציאות אליו ית'.

בתפילה יש לעורר את האהבה מעומק הלב, בכיסופים עזים כל כך עד שהנפש כאילו כלה, במסירות נפש גמורה ובביטול לפני ה'.

בחי' אחותי הנ"ל. שיהי' [שיהיה] ענין מסירת נפש וביטול הנ"ל נקבע במוחו ולבו בשעת התפלה שהיא בחי' חכמה עילאה.

בחינת "אחותי" הנזכרת לעיל; כדי שמסירות הנפש והביטול הנזכרים לעיל ייקבעו במוחו ובלבו בשעת התפילה, שהיא בחינת חכמה עילאה.

זוהי בחינת "אחותי" שתוארה לעיל. מסירות הנפש והביטול שבתפילה צריכים להיקבע במוחו ובלבו, שכן התפילה היא בחינת חכמה עילאה.

(וכמ"ש אמור לחכמה אחותי את⁷² וז"ש [וזהו שכתוב] אחותי בת אבי היא⁷³ כו' בזמנא דנטלא מבי אבא⁷⁴

כמ"ש בזה"ק [בזהר הקדוש] פ' אמור ד' ק' ע"ב)⁷⁵

(כמו שכתוב: "אמור לחכמה אחותי את"; וזהו פירוש הכתוב: "אחותי בת אבי היא" וכו' — "בזמנא דנטלא מבי אבא", כמו שכתוב בזהר הקדוש, פרשת אמור, דף ק' ע"ב).

חכמה קשורה ל"אחות" בפסוק "אמור לחכמה אחותי את". הוזהר מפרש את "אחותי בת אבי היא" כזמן שבו כנסת ישראל מקבלת מ"בית אבא" — האב העליון, חכמה.

ולכן כשלומד אח"כ ע"ד הנ"ל שיהא לימודו בטל לגבי חכמה עלאה המלובשת בתורתו. הרי מתייחדים יחד אור תורתו באור נפשו האלהית.

ולכן, כאשר הוא לומד אחר כך בדרך הנזכרת לעיל, כך שלימודו בטל אל החכמה העליונה המלובשת בתורתו, הרי אור תורתו ואור נפשו האלקית מתייחדים יחד.

מאחר שהתפילה קישרה את הנפש עם החכמה העליונה, הלימוד שאחריה, כשהוא בטל לאותה חכמה המלובשת בתורה, מאחד את אור התורה עם אור הנפש האלקית.

ולזאת העת קבוע ללמוד ⁷⁶ יהי [יהיה] מיד אחר התפלה ⁷⁷ וזהו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו פי' שבא לכאן נפשו האלהית ע"י מס"נ [מסירות נפש] וביטול הנ"ל ותלמודו ג"כ בידו ע"ד הנ"ל.

ומשום כך הזמן הקבוע ללימוד צריך להיות מיד לאחר התפילה. וזהו פירוש "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו": נפשו האלקית באה לכאן באמצעות מסירות הנפש והביטול הנזכרים לעיל, וגם תלמודו בידו, בדרך הנזכרת לעיל.

לכן הזמן הקבוע ללימוד צריך להיות מיד לאחר התפילה. פירוש האמירה "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" כאן הוא שנפשו האלקית "באה לכאן" באמצעות מסירות הנפש שבתפילה, ותלמודו "בידו" — מאוחד עמה.

קטע 6 • 18-23

טחינה, לישה ואפייה

18 ועבודת הטחינה בעבודת ה' הוא בחי' לב נשבר ונדכה. ⁷⁸ פי' ונדכה מלשון דכו במדוכה. ⁷⁹ וכמ"כ [וכמו כן] ענין הטחינה שטוחן ומפרר החטה עד אשר דק כקמח. וכענין שכתוב ושחקת ממנה הדק. ⁸⁰

עבודת הטחינה בעבודת ה' היא בחינת "לב נשבר ונדכה". פירוש "נדכה" הוא מלשון "דכו במדוכה". כך גם ענין הטחינה: טוחנים ומפוררים את החיטה עד שהיא דקה כקמח, וכמו שכתוב: "ושחקת ממנה הדק".

העבודה השנייה, הטחינה, היא בחינת "לב נשבר ונדכה". המילה "נדכה" היא המילה המשמשת לתיאור כתישת המן במדוכה, וגם הטחינה מפררת את החיטה לקמח דק, כמו שנאמר: "ושחקת ממנה הדק".

וגם בענין לימוד התורה כתיב גרסה נפשי ⁸¹ וגם לשון הגמרא גרסינן מלשון ריחיים של גרוסות. ⁸² גם בענין לימוד התורה כתוב: "גרסה נפשי", וגם הכיטוי של הגמרא "גרסינן", שפירושו "אנו לומדים", הוא מלשון "ריחיים של גרוסות".

גם לימוד התורה מתואר כטחינה: בפסוק נאמר "גרסה נפשי", והמילה שבה משתמשת הגמרא ללימוד, "גרסינן", באה מאותו שורש כמו "ריחיים של גרוסות".

19 ואח"כ בחי' הלישה והוא שנותן מים בקמח לחברם לעשות גוף אחד ועיסה אחת.

לאחר מכן [באה] בחינת הלישה: נותנים מים בקמח כדי לחבר ביניהם ולעשות מהם גוף אחד ועיסה אחת.

המלאכה השלישית, הלישה, מוסיפה מים לקמח, וכך השניים נעשים לעיסה אחת.

וכך צריך לעורר את האהבה לדבקה בו ית' ולהיות משוך אחריו כמים שלא יהי' [יהיה] בבחי' פירוד חי' [חס ושלום]. ובחי' האפייה הוא כענין מ"ש וכי תקרב קרבן מנחה⁸³ מאפה תנור.

כך יש לעורר את האהבה, כדי לדבוק בו יתברך ולהימשך אחריו כמים, כך שלא תהיה חלילה בחינת פירוד. ובחינת האפייה היא כעניין הכתוב: "וכי תקריב קרבן מנחה מאפה תנור".

בעבודת ה', מדובר באהבה הדבקה בו ונמשכת אחריו כמים, בלי שתהיה הפרדה. המלאכה הרביעית, האפייה, נרמזת בפסוק על קרבן המנחה "מאפה תנור".

20 וכתוב תקרב בלא יו"ד ויש אם למסורת,⁸⁴ דהיינו כשהנפש רוצה להתקרב בעצמה להי'⁸⁵ אזי תהי' [תהיה] בבחי' מאפה תנור כמ"ש ואפו עשר נשים⁸⁶ לחמכם בתנור אחד.

"תקרב" נכתב בלי יו"ד, ויש אם למסורת; כלומר, כשהנפש רוצה לקרב את עצמה להי', היא תהיה בבחינת "מאפה תנור", כמו שנאמר: "ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד".

בפסוק "תקרב" נכתב בלי יו"ד, ולנוסח הכתוב יש משקל, כפי שאומרת הגמרא; לכן אפשר לדבר גם על הנפש שמקרבת את עצמה להי'. זוהי הבחינה של "מאפה תנור", כמו בפסוק "ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד".

פי' שיעורר בלבו רשפי אש⁸⁷ האהבה⁸⁸ מחמת בחי' אחד דהיינו מגדולתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה הממלא וסובב כ"ע [כל עלמין] וכולא קמיה כלא חשיב ממש אשר ע"כ

כלומר, עליו לעורר בלבו רשפי אש של אהבה מתוך בחינת "אחד" — מתוך גדולתו של מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, הממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, והכול נחשב לפניו ממש כאין; ולכן

"תנור אחד" רומז למילה "אחד": על האדם להצית בלבו רשפי אש של אהבה מתוך התבוננות בכך שהי' הוא אחד, מלך מלכי המלכים, הממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, והכול נחשב לפניו כאין.

תתלהט ותתלהב נפשו לאסתכלא ביקרא דמלכא ותתבטל כח הנפש ממהותה ועצמותה באהבה עזה ויתירה מאהבת ה' לדבקה בו^{89.90} בלבד לרוות נפשו הצמאה שהיא בחי' מים כנ"ל

נפשו תתלהט ותתלהב "להסתכל ביקרא דמלכא", וכוח הנפש יתבטל ממהותו ועצמותו באהבה עזה ויתירה מאהבת ה', שהיא לדבקה בו בלבד, כדי להרוות את נפשו הצמאה, שהיא בחינת מים, כנזכר לעיל.

אז הנפש תבער בכמיהה "להסתכל ביקרא דמלכא", והווייתה שלה תתבטל באהבה עזה יותר מאהבת ה"מים", המבקשת לדבוק בהי' בלבד ולהרוות את צמאונה של הנפש.

כי כמו שהמים והאש גשמיים הם ב' הפכים בטבעם מים הוא טבע מחבר ומצרף ואש הוא בטבע מפרר ומפריד היסודות כנודע שבאש מתפרדים כל היסודות⁹¹ שיסוד המים יוצא בעשן ויסוד העפר נעשה אפר מפוזר כו'

שהרי כשם שמים ואש גשמיים הם שני הפכים בטבעם: המים מטבעם מחברים ומצרפים, ואילו האש מטבעה מפררת ומפרידה את היסודות. כידוע, באש נפרדים כל היסודות: יסוד המים יוצא בעשן, ויסוד העפר נעשה אפר מפוזר וכו';

מים ואש הם הפכים: המים מחברים דברים, ואילו האש מפרידה אותם ליסודותיהם; יסוד המים שבהם עולה בעשן, ויסוד העפר נשאר כאפר מפוזר.

כך האהבה בחינת רשפי אש היא בחינה הפכיית מבחי' האהבה של בחי' מים שהיא לדבקה בו דהיינו שתשאר עצמות ומהות הנפש דבוקה בו ית'.

כך גם האהבה שהיא בחינת רשפי אש הפוכה מן האהבה שהיא בחינת מים, שעניינה לדבוק בו — כלומר, שעצמותה ומהותה של הנפש תישאר דבוקה בו יתברך.

כך גם בשתי האהבות: אהבת ה"מים" מבקשת לדבוק בה' כשהנפש נשארת היא עצמה, במהותה ובעצמותה, ודבוקה בו.

משא"כ בחי' רשפי אש היא האהבה שמפרדת כחות הנפש ממהותם ועצמותם ותשתפך הנפש אל חיק אביה אור א"ס ב"ה ממש.

ואילו בחינת רשפי אש היא אהבה המפרידה את כוחות הנפש ממהותם ועצמותם, והנפש נשפכת אל חיק אביה, אור אין סוף ממש, ברוך הוא.

אהבת ה"אש" מפרידה את כוחות הנפש מהווייתם ממש, והנפש נשפכת כולה אל חיק אביה, אור אין סוף.

21 ועוד זאת היא בחי' אפייה כמ"ש וימהר יוסף כי נכמרו⁹² רחמיו אל אחיו וגו'. ופי' נכמרו רחמיו מלשון מכמר בשרא^{93,94} שהוא לשון חמימות

ועוד, זו גם בחינת האפייה, כפי שנאמר: "וימהר יוסף, כי נכמרו רחמיו אל אחיו" וגו'. פירוש הביטוי "נכמרו רחמיו" הוא מלשון "חימום בשר", כלומר לשון של התחממות;

היבט נוסף של אפייה מופיע בסיפור יוסף, שמיהר לצאת מפני שרחמיו על אחיו בנימין "נכמרו". המילה "נכמרו" קשורה למונח שבגמרא לחימום בשר, ולכן הרחמים הם מעין חום פנימי, כמו חום של תנור.

כי הרחמנות הוא מצד החמימות כי חם לבו בקרבו⁹⁵ (וכמ"ש במ"א ע"פ הזהר במדבר קי"ח⁹⁶ א').

מפני שהרחמנות נובעת מחום, שכן לבו מתחמם בקרבו (וכפי שמוסבר במקום אחר על פי הזהר, במדבר, דף קי"ח ע"א).

הרחמים נובעים מחום, מהתחממות הלב מכפנים. הסוגריים מפנים לביאור של אדמו"ר הזקן במקום אחר על קטע מהזהר על במדבר (קי"ח ע"א).

כי הנה ישראל נקראו על שם יוסף כדכתיב נוהג כצאן יוסף^{97,98} וצריך לעורר רחמים על בחיי בנימין שנקי בן אוני⁹⁹ והיינו להיות

שהרי ישראל נקראו על שם יוסף, כפי שנאמר: "המנהיג את יוסף כצאן"; ועל האדם לעורר רחמים על בחינת בנימין, שנקרא בן אוני, כלומר "בן צערי"; והיינו, להיות

כל ישראל נקראים "יוסף", כפי שנאמר "המנהיג את יוסף כצאן", ועל כל אחד לחוש רחמים על ה"בנימין" שבתוכו, שאמו קראה לו בן אוני, "בן צערי": הניצוץ האלוקי שירד למטה כל כך. רחמים אלה מתעוררים מתוך היות האדם מ"בעלי החשבון".

ממארי דחושבנא¹⁰⁰ לחשוב עם נפשו איך ירדה מטה מטה כל חד לפום מה דידע אינש בנפשיי [בנפשיה] ולרחם על ניצוץ אלהות שבו.

מ"בעלי החשבון", להתחשבן עם נפשו ולחשוב כיצד ירדה מטה מטה, כל אחד לפי מה שאדם יודע בנפשו, ולרחם על ניצוץ האלוקות שבו.

הזוהר מדבר על "בעלי החשבון", שעורכים חשבון של מעשיהם. כאן החשבון הוא עד כמה ירדה נפשו של האדם, כל אחד לפי מה שהוא יודע על עצמו, והוא מעורר רחמים על ניצוץ האלוקות שבו.

22 ויבא החדרה ויבך שמה¹⁰¹ כדכתיב במסותרים תבכה נפשי¹⁰² דהיינו בחדרי לבו.¹⁰³ ומ"מ ויתאפק ויאמר שימו לחם¹⁰⁴ זו התורה

"וַיָּבֹא הַחֲדָרָה וַיִּבֶךְ שָׁמָּה" — "במסותרים תבכה נפשי", כלומר בחדרי לבו. ובכל זאת, "ויתאפק ויאמר שימו לחם" — זו התורה;

יוסף נכנס לחדרו כדי לבכות: כבי פנימי, "במסותרים", בתוך חדרי הלב. אך לאחר מכן התאפק ואמר: "שימו לחם", והלחם כאן הוא התורה.

כי צריך להיות שניהם חדוה תקוע בלבאי¹⁰⁵ מסטרא דא כו'. וזהו ויבא החדרה ויבך שמה דייקא. כי צריכים להיות שניהם: "חדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא" וכו'. וזהו [פירוש] "ויבא החדרה ויבך שמה" — "שמה" דווקא.

שני הדברים צריכים להיות נוכחים בעת ובעונה אחת, כפי שאומר הזוהר: "בכיה תקועה בלבי מצד זה, וחדוה מצד אחר". לכן הפסוק מדגיש שהוא בכה "שמה": הבכי שייך בחדר הפנימי, ולאחר מכן עורכים את "לחמה" של התורה.

23 וע"י זה נעשית התורה בחי לחם אפוי ממש שנבלע באברין דמלכא בחי בטול באור א"ס ב"ה ממש וכו' ע"י שנבלע באברי נפשו האלהית כו'.

באמצעות זאת נעשית התורה בחינת לחם אפוי ממש, הנספג באיברי המלך — בחינת ביטול באור אין סוף ממש וכו' — באמצעות היספגותה באיברי נפשו האלקית וכו'.

באמצעות רחמים אלה נעשית התורה ממש "לחם אפוי": היא נספגת באיברי נפשו האלקית, וכך גם ב"איברי המלך", ומתבטלת באור אין סוף.

וזוהו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.¹⁰⁶ פי' שתלמודו נתייחד בנפשו והיו לאחדים. משא"כ בלא בחי' אפיי' [אפיייה] הנ"ל לא הי' [היה] יכול ליבלע באברי נפשו ולא יכול להיות חיים ומזון לנפש

וזוהו [פירוש] "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו": כלומר, תלמודו התאחד עם נפשו והיו לאחד. אבל בלי בחינת האפיייה האמורה, הוא לא היה יכול להיספג באיברי נפשו ולא היה יכול להיות חיות ומזון לנפש;

זוהו פירוש "ותלמודו בידו": תלמודו התאחד עם נפשו. בלי "אפיייה", התורה אינה יכולה להיספג בנפש ולהיות חיות ומזון עבורה.

כי על הלחם אפוי דוקא יחי' [יחיה] האדם¹⁰⁷ שנבלע באבריו משא"כ אם אינו אפוי אין הקיבה מבשלתו והרי הלחם מונח בפני עצמו בקיבה ולא נבלע באברים.

שכן דווקא באמצעות לחם אפוי האדם חי, משום שהוא נספג באיבריו; ואילו אם אינו אפוי, הקיבה אינה מעכלת אותו, והלחם נשאר בפני עצמו בקיבה ואינו נספג באיברים.

מבחינה גופנית, רק לחם אפוי מתעכל ונעשה חלק מן הגוף; בצק שאינו אפוי נשאר בקיבה ואינו מתעכל.

וככה ממש ע"ד משל בלא בחי' אפיה הנ"ל הרי התורה שלומד הוא דבר בפני עצמו ונפשו הוא דבר בפני עצמו ואינן מתייחדים יחד ולא נקרא ותלמודו בידו

וכך ממש, בדרך משל: בלי בחינת האפיייה האמורה, התורה שהוא לומד היא דבר בפני עצמו, ונפשו היא דבר בפני עצמו; הם אינם מתאחדים, ואין הוא נקרא "ותלמודו בידו".

כך גם התורה שלא "נאפתה" נשארת נפרדת: התורה היא דבר אחד והנפש דבר אחר, ולכן אי אפשר לומר עליו ש"תלמודו בידו".

(ועמ"ש בפ' משפטים ע"פ ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר¹⁰⁸ ולקמן בפ' בחקתי ע"פ ואפו עשר נשים¹⁰⁹ כו'):

(ועיינו במה שנכתב בפרשת משפטים על הפסוק "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר", ולהלן בפרשת בחוקותי על הפסוק "ואפו עשר נשים" וכו').

אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים נוספים: אחד בפרשת משפטים, על הפסוק "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר", ואחד בהמשך, בפרשת בחוקותי, על הפסוק "ואפו עשר נשים" את לחמכם.

ביאור הפסוק

24 ד אך קודם שילמוד צריך ג"כ בחי' בא לכאן דהיינו לעורר את האהבה בתפלה במסירת נפש וביטול במציאות אליו ית'

4. אבל לפני שהוא לומד, צריכה להיות גם בחינת "בא לכאן", כלומר, לעורר את האהבה בתפילה, מתוך מסירות נפש וביטול במציאות אליו ית',

סעיף 4 חוזר לסדר הדברים: לפני הלימוד צריך להיות "בא לכאן" — לעורר את האהבה בתפילה מתוך מסירות נפש וביטול לפני ה'.

כדי שיוכל ללמוד אח"כ על דרך הנ"ל ולזאת העת קבוע ללמוד יהי' [יהיה] מיד אחר התפלה כו' כדי שיוכל ללמוד לאחר מכן בדרך הנזכרת לעיל. משום כך, הזמן הקבוע ללימוד צריך להיות מיד לאחר התפילה וכו'.

רק אז הלימוד יכול להיות באופן שתואר לעיל, ולכן הזמן הקבוע ללימוד הוא מיד לאחר התפילה.

ולכן ע"י בחי' בא לכאן ותלמודו בידו הוא בבחי' אשרי (ועמ"ש בביאור ע"פ הראיני את מראיך¹¹⁰ וממש"ש [וממה שכתוב שם] יובן לשון אשרי מי שבא. כי אשרי הוא מלשון באשרי

ולכן, באמצעות בחינת "בא לכאן ותלמודו בידו", הוא נמצא בבחינת "אשרי". (וראה מה שכתוב בביאור על הפסוק "הראיני את מראיך"; וממה שכתוב שם יובן הביטוי "אשרי מי שבא". שהרי "אשרי" הוא מלשון "באושרי",

התפילה ולאחריה הלימוד מביאים את האדם לבחינת "אשרי". הסוגריים מפנים למאמר על "הראיני את מראיך", שבו מוסבר הקשר בין "אשרי" לבין דברי לאה בעת לידת אשר: "באושרי, כי אשרוני".

כי אשרוני¹¹¹ והוא בחי' התגלות התענוג כתר כו' וזהו דייקא ע"י הלימוד שאחר התפלה כו' וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר פ' בהר ק"ח א' ה"ד [הדא הוא דכתיב] כי תבואו וגו' ושבתה הארץ נייחא ודאי.¹¹² מיהו כאן פ"י ושבתה כענין אחר).

"כי אשרוני", והיא בחינת התגלות התענוג — כתר וכו'; והדבר נעשה דווקא באמצעות הלימוד שלאחר התפילה וכו'. וזהו שנאמר בזהר, פרשת בהר, דף ק"ח ע"א: "זהו שכתוב: 'כי תבואו וגו', 'ושבתה הארץ' — מנוחה, בוודאי". אולם כאן "ושבתה" מתפרש באופן אחר.

שם, "אשרי" היא התגלות התענוג, כתר, הבאה דווקא באמצעות הלימוד שלאחר התפילה. הוזהר בפרשת בהר מפרש את "ושבתה הארץ" כמנוחה שיש בוודאי לכנסת ישראל עם בעלה לאחר שהדינים שוקטים; ואילו כאן אדמו"ר הזקן מפרש את "ושבתה" בדרך אחרת.

וזהו כי תבואו אל הארץ¹¹³ פ"י מיד כי תבואו (שהוא בחי' בא לכאן) ויעוררו את האהבה בבחי' תפלה בחי' נפש כמ"ש ואשפוך את נפשי¹¹⁴ הוא בחי' ארץ עליונה.

וזהו פירוש "כי תבואו אל הארץ": מיד "כי תבואו" — שהיא בחינת "בא לכאן" — תעוררו את האהבה בבחינת תפילה, בחינת נפש, כמו שכתוב "ואשפוך את נפשי"; והיא בחינת הארץ העליונה.

כעת הפסוק הפותח מתפרש כך: "כי תבואו אל הארץ" פירושו שמיד, כש"באים לכאן", מעוררים אהבה בתפילה. התפילה נקראת "נפש" והיא "הארץ העליונה".

אשר אני נותן לכם כי האהבה האמיתית היא הבאה מלמעלה אלא שצריך התעוררות האדם ובאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא.¹¹⁵

"אשר אני נותן לכם": האהבה האמיתית היא זו שבאה מלמעלה, אלא שהיא זקוקה להתעוררות האדם, ו"באתערותא דלתתא — אתערותא דלעילא".

"אשר אני נותן לכם": האהבה האמיתית ניתנת מלמעלה. אך היא מצריכה התעוררות מצד האדם, שכן אתערותא דלתתא מעוררת אתערותא דלעילא.

25 ואז ושבתה הארץ דהיינו כמ"ש בס' דצניעותא וארעא אתבטלת¹¹⁶ דהיינו שיהי' [שיהיה] בחי' ביטול כחות הנפש במציאות בבחי' אחותי הנ"ל.

ואז "תשבות הארץ", כלומר, כפי שנכתב בספרא דצניעותא: "והארץ התבטלה". הכוונה היא שכוחות הנפש יתבטלו במציאותם, בבחינת "אחותי" שנזכרה לעיל.

"תשבות הארץ": כלשון הספרא דצניעותא, "הארץ התבטלה" — כוחות הנפש מתבטלים בעצם מציאותם. זוהי בחינת "אחותי".

שבת להי¹¹⁷ ביטול אחר ביטול דהיינו בתחלה ושבתה הארץ בבחי' סור מרע ואח"כ שבת להי בבחי' ועשה טוב צריך שיהיה ג"כ בבחי' ביטול הנ"ל ואח"כ שש שנים תזרע שדך¹¹⁸ אלו שיתא סדרי משנה.¹¹⁹

"שבת להי" — ביטול נוסף על הביטול הראשון. כלומר, תחילה "תשבות הארץ", בבחינת "סור מרע", ולאחר מכן "שבת להי", בבחינת "ועשה טוב", שגם היא צריכה להיות בבחינת הביטול הנזכר לעיל. ואחר כך: "שש שנים תזרע שדך" — אלו ששת סדרי משנה.

"שבת להי" מוסיף ביטול שני: הביטול הראשון, "תשבות הארץ", הוא "סור מרע"; והביטול השני, "שבת להי", הוא "ועשה טוב", שגם אותו יש לקיים מתוך ביטול. רק לאחר מכן בא "שש שנים תזרע שדך" — ששת סדרי משנה.

תזרע בארץ עליונה שנקראת שדה. חקל תפוחין קדישין.¹²⁰ בחיי דבר ה'. להיות כמשל הזריעה הנ"ל.

"תזרע" בארץ העליונה, הנקראת "שדה" — "חקל תפוחין קדישין", בחינת "דבר ה'", כדי שהדבר יהיה בדומה למשל הזריעה שנוכר לעיל.

הזריעה נעשית ב"ארץ העליונה", הנקראת "שדה": "חקל תפוחין קדישין" שבוהר, בחינת "דבר ה'". לימוד המשנה הוא זריעה שם, בדומה למשל שנוכר לעיל.

ושש שנים תזמור¹²¹ הוא בחי' תלמוד שהוא טעמי המשנה וסברותיה (והשתא א"ש [אתי שפיר]¹²² מ"ש ושבתה כו' קודם שש שנים תזרע כו'.

"ושש שנים תזמור" היא בחינת תלמוד, כלומר, טעמי המשנה וסברותיה. (וכעת מוכן היטב מדוע נאמר "תשבות" וכו' לפני "שש שנים תזרע" וכו').

"שש שנים תזמור" היא בחינת תלמוד — הטעמים וההיגיון שמאחורי המשנה. ההערה שבסוגריים מציינת שכעת מוכן מדוע מנוחת הארץ נזכרת לפני שש השנים.

והיינו כי מקודם בחי' שש שנים תזרע ותזמור שהוא עסק התורה צ"ל בחי' המס"נ [המסירות נפש] בתפלה שהוא בחי' ושבתה הארץ ארעא אתבטלת כדי להיות בבחי' בא לכאן ותלמודו בידו כנ"ל).

וזהו, שלפני בחינת "שש שנים תזרע" ו"תזמור", שהן עסק התורה, צריך שתהיה בחינת מסירות נפש בתפילה, שהיא בחינת "תשבות הארץ", "הארץ התבטלה", כדי להיות בבחינת "בא לכאן ותלמודו בידו", כנוכר לעיל.

לפני שעוסקים בתורה — ב"זריעה" וב"זמירה" — צריכה להיות מסירות נפש בתפילה, בחינת "תשבות הארץ", כדי שהאדם יבוא לכאן כש"תלמודו בידו". בכך נענית השאלה שבה נפתח המאמר.

והנה בעבודת הכרם צריך הוא לזמר דהיינו לקצוץ הקוצים המכלים את הכרם והוא ג"כ מעבודת הזריעה והנטיעה

והנה, בעבודת הכרם צריך לזמר, כלומר, לקצוץ את הקוצים שמכלים את הכרם; וגם זו חלק מעבודת הזריעה והנטיעה,

זמירת הכרם פירושה קציצת הקוצים שמכלים אותו. גם זו חלק מעבודת הזריעה והנטיעה, שכן היא מאפשרת לגפן לצמוח.

כי הזמר חייב משום נוטע משום דלצמוחי פרי עביד¹²³ כך הוא ע"ד משל לימוד התלמוד שהוא בירור ההלכה שמברר איך הי' הסלקא דעתך בגמרא.

מפני שהזמר חייב משום נוטע, משום שהוא עושה זאת כדי להצמיח פירות. וכך, בדרך משל, גם לימוד התלמוד, שהוא בירור ההלכה: הוא מברר מה הייתה הסלקא דעתך בגמרא,

הגמרא קובעת שבשבת הזמר חייב משום נוטע, מפני שהוא עושה זאת כדי להצמיח פירות. לימוד התלמוד דומה לזמירה: הוא עובר על הסברות הראשוניות שבגמרא כדי לברר את ההלכה.

וכל הקושיות הנופלים לפי הסלקא דעתך שבגמ' [שבגמרא] או אפילו הסלקא דעתך דמקשן וקושייתו בכדי לברר הלכה ברורה

וכן כל הקושיות המתעוררות לפי הסלקא דעתך שבגמרא, ואפילו הסלקא דעתך של המקשן וקושייתו — כל אלה נועדו לברר הלכה ברורה.

כל קושי שמועלה על סמך סברה ראשונית, ואפילו הנחתו של המקשן וקושייתו, משמשים לבירור ההלכה.

לכן נמשלו דברי התלמוד ליין המשמח מחמת בירור ההלכה. משא"כ המשנה נק' בשם לחם וכתוב לחם לבב אנוש יסעד.¹²⁴

לכן דברי התלמוד נמשלו ליין המשמח, משום בירור ההלכה. לעומת זאת, המשנה נקראת "לחם", ועליה נאמר: "לחם לבב אנוש יסעד".

לכן התלמוד נמשל ליין המשמח, משום השמחה שבבירור ההלכה, ואילו המשנה נקראת "לחם", כפי שנאמר: "לחם לבב אנוש יסעד".

26 והנה כתיב ויין ישמח לבב אנוש.^{125, 126} וכתוב גבי יין המשמח אלהים ואנשים אלא אית יין ואית יין¹²⁷

כוי כי כאשר מבין התלמוד

נאמר: "יין המשמח את לב האדם", ונאמר על היין: "המשמח אלקים ואנשים". אבל יש יין ויש וכו'. שכן כאשר הוא מבין את התלמוד

שני פסוקים מדברים על יין: האחד אומר שהוא "משמח את לב האדם", והאחר — שהוא "משמח אלקים ואנשים". כפי שאומר הזוהר, "יש יין ויש יין": כאן מדובר בשתי דרכים ללמוד את התלמוד, שנמשל ליין.

כמו שהוא לבוש בלבושים גשמיים ואינו יכול להפשיטו מלבושים שלו להיות תורת אלהיו בקרבו השכלות אלהות ממש נק' יין המשמח לבב אנוש.

כפי שהוא מלוכש בלבושים גשמיים, ואין הוא יכול להפשיט אותו מלבושיו, כך שתורת אלקיו תהיה בתוכו כהבנה ממשית באלקות — הוא נקרא "יין המשמח את לב האדם".

כאשר אדם מבין את התלמוד רק כפי שהוא מלוכש בעניינים גשמיים, ואינו יכול להפשיט אותו מלבושיו כך שהתורה שבתוכו תהיה הבנה ממשית באלקות, זהו "יין המשמח את לב האדם" — שמחה אנושית.

אבל כשמתענג על ה' בהשכלתו ברוחניות התורה ה שגת אלקות נק' יין המשמח אלהים בשמחת אלהים וחדות ה'.

אבל כאשר הוא מתענג על ה' באמצעות הבנת הרוחניות שבתורה, השגת האלקות, הדבר נקרא "יין המשמח אלקים", בשמחת אלקים ובחדוות הוי'.

אבל כאשר הבנת התוכן הרוחני של התורה מביאה אותו להתענג על ה' ולהשיג אלקות, זהו "יין המשמח אלקים" — שמחה שהיא של ה' עצמו.

והנה כתיב כי כרם¹²⁸ ה' צבאות בית ישראל¹²⁹ (וע' בזהר ח"א [חלק א'] ע' [עיי' צ"ו]) וצריך כל אחד ואחד לעבוד בנפשו עבודת הכרם לקצוץ הקוצים

נאמר: "כי כרם הוי צבאות בית ישראל" (ועיינו בזהר, Part I, folio 96), ועל כל אחד ואחת לעבוד בנפשו את עבודת הכרם — לעקור את הקוצים,

ישראל נקראים כרמו של ה', ולכן על כל אדם לטפח את הכרם שבנפשו ולעקור ממנו את הקוצים, בעבודת הזמירה. הטקסט מפנה גם לדיון בזהר על שירת הכרם.

דהיינו המדות נפשיות שבאדם הבאות מנפשו החיונית דהיינו קנאה ושנאה ותאוה ודומיהן בכדי לברר הטוב ואז אחר הבירור שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה¹³⁰

כלומר, המדות שבנפש האדם הבאות מנפשו החיונית, כגון קנאה, שנאה, תאוה וכיוצא בהן, כדי לברר את הטוב. ואז, לאחר הבירור, "שבת שבתון תהיה לארץ, שבת להוי":

הקוצים הם התכונות הבאות מן הנפש החיונית, כגון קנאה, שנאה ותאוה. יש לעקור אותן כדי לברר את הטוב. לאחר מכן באה השנה השביעית: "שבת שבתון תהיה לארץ, שבת להוי".

שהם ג' מיני שבתות נגד שלשה מיני עולמות בריאה יצירה עשייה שנתברר מהם הטוב לה' ודי"ל [ודי למבין]:¹³¹

הן שלוש בחינות של שבת, כנגד שלושת סוגי העולמות — בריאה, יצירה ועשייה — שמהם התברר הטוב לה'. ודי"ל:

ביטויי המנוחה שבפסוק הם שלוש בחינות של שבת, כנגד שלושת העולמות בריאה, יצירה ועשייה, שמהם התברר הטוב לה'. אדמו"ר הזקן מסיים: "וד"ל" — והדברים מובנים למי שמבין.

בעבודה

יש להתפלל תחילה באהבה שבה האדם מוסר את עצמו לה', ולקבוע זמן ללימוד תורה מיד לאחר התפילה. יש ללמוד כשהלב מכוון לאלקות המלוכשת בכל הלכה, ולא ללבושיה הגשמיים בלבד. יש לשבור את גסות הרוח בלב נשבר, לעורר רחמים על הניצוץ האלקי שבנפש האדם, ולזמור מן הנפש קנאה, שנאה ותאוה.

שאלות לשיחה

1. מדוע אהבה המתעוררת רק בתפילה נקראת בכל זאת "שפת אמת", ומה מבדיל אותה מ"נקודת האמת"?
2. כיצד משל הזרע מסביר שלימוד הדינים בלי להרגיש תענוג יכול בכל זאת להביא לתענוג למעלה?
3. מה ההבדל בין אהבת ה"מים" של הלישה לבין אהבת ה"אש" של האפייה?
4. מדוע, לפי המאמר הזה, הזמן הקבוע ללימוד צריך לבוא מיד לאחר התפילה?
5. כיצד הקריאה של "ושבתה הארץ" כביטול בתפילה עונה על השאלה שבה נפתח המאמר?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 כי תבואו

ההערה מתארכת את המאמר לשנת 5560 ומפנה לרשימת מאמרי אדמו"ר הזקן בסוף הכרך (הערה 163).

הערת קה"ת

נאמרה בשנת תק"ס. ראה רשימת המאמרים בסו"ס מאמרים הקצרים ע' תרכה הערה 163. ביאור על המאמר מהנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי, נדפס בס' מאמרי אדה"ז — פרשיות ע' תקצג. הערות — באוה"ת ויקרא ע' קפה. ביאור [על הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי] באוה"ת ויקרא-ג ע' תתצז. קטעים ממאמר זה נעתקו בסה"מ תרל"ג-א ע' רפג ואילך.

2 הערת קה"ת מפנה Leviticus 23:10 למילים האלה.

Leviticus 23:10 ויקרא כ"ג:

דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וְקָצַרְתֶּם אֶת־קִצְרָהּ וְהִבַּאתֶם אֶת־עֹמֶר רִאשִׁית קִצְרְכֶם אֶל־הַכֹּהֵן:

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye are come into the land which I give unto you, and shall reap the harvest thereof, then ye shall bring the sheaf of the first-fruits of your harvest unto the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 כי תבואו אל הארץ . . ושבתה

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם: כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ שבת להוי". זהו הפסוק העוסק בשנת השמיטה, שכל המאמר מבאר.

Leviticus 25:2 ויקרא כ"ה:

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שְׁבַת לַה'

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye come into the land which I give you, then shall the land keep a sabbath unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כה, ב.

4 שש שנים וגו'

"שש שנים תזרע שדך, ושש שנים תזמור כרמך, ואספת את תבואתה". הפסוק מזכיר את מנוחת הארץ לפני שש השנים הללו, ודבר זה מעורר את שאלת המאמר.

Leviticus 25:3 ויקרא כ"ה:

שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמֹר כַּרְמְךָ וְאָסַפְתָּ אֶת־תְּבוּאָתָהּ:

Six years thou shalt sow thy field, and six years thou shalt prune thy vineyard, and gather in the produce thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 ושבתה קודם שיתחילו השש שנים

ההערה מפנה שם בעניין זה: שהפסוק מציב את שביבת הארץ לפני תחילת שש השנים.

הערת קה"ת

פסוקה 2

6 פתחי לי אחותי

"אני ישנה, אך לבי ער; קול דודי דופק: 'פתחי לי, אחותי, רעייתי, יונתי, תמתי'. אדמו"ר הזקן מפרש את קריאתו של ה' כבקשה לגלות את האהבה שבוכוחה ישראל הם "אחותי" ו"רעייתי".

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב'

אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דָּוִד דּוֹפֵק פִּתְחִילִי אַחֲתִי רַעֲיִתִי יוֹנָתִי תַמָּתִי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טָל קְוֻצּוֹתִי רִסְסִי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, ב.

7 שתהיי בבחי' אחותי רעייתי

בדף לד, א-ב, במאמר על הפסוק "אני ישנה", "אחותי" היא האהבה הטבעית הטמונה בלב, שמקורה בנשמה, שהיא "חלק אלוהי ממעלי"; "פתחי לי" פירושו להוציאה ממגבלות הגוף והנפש הבהמית. "רעייתי" מתפרשת שם כ"מוזונותי". בדף כט, ג, במאמר "לבי ער, אחותי כלה", ה' אומר לכנסת ישראל שהן גורמות לו להיות בבחינת "לב", הממשיך חיות ואור אין סוף אל העולמות.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש כט ריש ע"ג. לד סע"א. אוה"ת אמור ע' קמט ואילך. כרך-ב ע' תקעח. ד"ה ולאחותו הבתולה תרכ"ז, תרכ"ט, ועוד. המשך תע"ב ח"ב פרק תז-תח. (נעתקו בספר הערכים-חב"ד ח"א ע' רנט-רס. ע' שצה-ו. ע' תקז-ח). — לקו"ש ח"כ ע' 40.

פסוקה 3

8 איחוי אלכסנדרית שבגמ'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מועד קטן כו, ב.

בדיני קריעת הבגד של אבל, הגמרא מדברת על קריעה לאורך חיבור (איחוי) של הבד, ומזכירה את "האיחוי האלכסנדרוני". אדמו"ר הזקן רואה ב"איחוי" את שורש המילה "אחותי": חיבור של שניים לאחד.

Moed Katan 26b:2 מועד קטן כ"ו ב:ב'

תָּנוּ רַבָּנָּה: הַקּוֹרֵעַ מִתּוֹךְ הַשְּׁלָל מִתּוֹךְ הַמִּלָּל מִתּוֹךְ הַלֵּקֶט, מִתּוֹךְ הַסּוּלָמוֹת — לֹא יֵצֵא. מִתּוֹךְ הָאֵיחּוּי — יֵצֵא. אָמַר רַב הִסְדָּא: וּבְאֵיחּוּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

10 חלק אלו-ה ממעל ממש

"מה חלקו של ה' ממעל, ונחלת שדי ממרומים?" החסידות מפרשת את הביטוי כתיאור של הנשמה עצמה: "חלק אלוה ממעל"; אדמו"ר הזקן מוסיף: "ממש".

Job 31:2 איוב ל"א:ב'

ומה חלק אלוה ממעל ונחלת שדי ממרומים:

For what would be the portion of G-d from above, And the heritage of the Almighty from on high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לא, ב (ומוסיף "ממש", ככתניא רפ"ב. וראה הנסמן במאמרי אדה"ז-פרשיות לעי' שלה).

11 אם זכרתך על יצועי

"כשאני זוכר אותך על מיטתי, אני הוגה כך באשמורות הלילה". מובא כדוגמה לאהבה הנוכחת בכל שעה, אפילו בלילה.

Psalms 63:7 תהילים ס"ג:ז

אם־זכרתֶיךָ עַל־יְצוּעַי בְּאַשְׁמֹרֶת אֶהְיֶה־כָּךָ:

When I remember Thee upon my couch, And meditate on Thee in the night-watches

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סג, ז.

12 בשבתך בביתך ובלכתך

"...ודיברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך, ובשכנך ובקומך". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות על קביעות המקיפה את כל חלקי היום.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז

וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַבְכֶּם וְדַבַּרְתֶּם בָּם בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְכֶם בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכֶם וּבְקוּמְכֶם:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ז.

13 ע"ד משל כאהבת אח ואחות

ההערה מפנה לאור התורה בעניין משל האהבה שבין אח ואחות.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויקרא-ב ע' תקעה. שם חלק-א ע' קמט. ביאה"ז לאדה"א י, ב. ד"ה ולאחותו הבתולה תרכ"ז.

14 שפת אמת

"שפת אמת תיכון לעד, ועד ארגיעה לשון שקר". אדמו"ר הזקן מפרש "שפה" כ"קצה": אהבה שהיא אמת רק בקצה שלה, ועדיין לא בפנימיותה.

Proverbs 12:19 משלי י"ב:י"ט

שִׁפְת־אֱמֶת תִּכּוֹן לְעַד וְעַד־אֲרִיגֶיהָ לְשׁוֹן שָׁקֶר:

The lip of truth shall be established for ever; But a lying tongue is but for a moment

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יב, יט.

15 שפה לפיו

"והיה פי ראשו בתוכו, שפה יהיה לפיו סביב, מעשה אורג, כפי תחרא יהיה לו לא יקרע". מן השימוש במילה "שפה" לציון שולי המעיל של הכהן הגדול, מראה אדמו"ר הזקן ש"שפה" פירושה קצה של דבר.

Exodus 39:23 שמות ל"ט:כ"ג

וּפִי־הַמְעִיל בְּתוֹכוֹ כָּפִי תַּחְרָא שָׁפָה לְפִיו סָבִיב לֹא יִקְרַע:

and the hole of the robe in the midst thereof, as the hole of a coat of mail, with a binding round about the hole of it, that it should not be rent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לט, כג.

16 ר"פ תשא ד' קפ"ח וע"ש במק"מ ובהרמ"ז

ההפניה הזו לזוהר ולמפרשיו, מקדש מלך והרמ"ז, הועתקה באור התורה על נ"ך.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת נ"ך-א ע' תקצה.

17 שפת אמת תכון לעד כוננת לעד לא כתיב אלא תכון לעד

הזוהר בתחילת פרשת תשא מציין שהפסוק אינו אומר "תיכון לעד" אלא "תיכון לעד" בלשון עתיד: שפת אמת אינה מכוננת כעת, אלא תהיה מכוננת בעתיד. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות ש"שפת אמת" עדיין אינה קבועה ומתקיימת לאורך זמן.

Zohar, Ki Tisa 3:7-4:14 ספר זוהר, כי תשא ג'ז'-ד':י"ד

Then said R. Eleazar unto him: "I see that you are well versed in Holy Scripture. A curse light on you! Were it written, 'has been established', you would be right, but what it says is 'wiU be established', which means 'Truth will in the future be established, even if it is not established now'. At present 'the lip of lies' stands erect, and the 'lip of truth' lies prostrate. But in the future truth will rise erect and blossom forth from the midst of the earth

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

18 קרוב ה' לכל קוראיו

"הוי קרוב לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת". אדמו"ר הזקן מדגיש את המילים "באמת": הקריאה שמקרכת את ה' באה מנקודת האמת, ולא משפתה.

Psalms 145:18 תהילים קמ"ה:י"ח

קָרֹב ה' לְכָל־קֹרְאָיו לְכָל־אֲשֶׁר יִקְרָאוּהוּ בְּאֱמֶת:

The L-RD is nigh unto all them that call upon Him, To all that call upon Him in truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יח.

19 הערת קה"ת מפנה ל Zohar, Ki Tisa 4:14 למילים האלה.

Zohar, Ki Tisa 4:14 ספר זוהר, כי תשא ד':י"ד

פסוקה 6

20 שפת אמת

הטקסט מתייחס לסוף הפרק הזה, שבו התניא אומר שאהבת הבינוני בשעת התפילה היא אמת בהתאם למדרגתו, ומחיל עליה את הפסוק "שפת אמת תיכון לעד", משום שנפשו האלקית יכולה לעורר אותה מחדש בכל יום. לאחר מכן הוא מכנה את האמת מידתו של יעקב.

Tanya, Likkutei Amarim 13:11-12 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"ג-י"א-י"ב

... אהבה זו נקראת בשם "עבודת אמת" כלל, מאחר שחולפת ועוברת אחר התפילה, וכתוב: "שפת אמת תכון לעד, ועד ארבעה לשון שקר". ואף-על-פי-כן, לגבי מדרגת הבינוני - נקראת "עבודה תמה" באמת לאמתו שלהם, איש איש כפי מדרגתו במדרגת הבינונים, והריני קורא באהבתם שבתפלתם גם כן "שפת אמת תכון לעד", והאיל וכתב נפשו האלקית לחזור ולעורר בחינת אהבה זו לעולם, בהתגברותה בשעת התפילה מדי יום ביום, על ידי הכנה...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

21 כל חד לפום שיעורא דילי

על "נודע בשערים בעלה" אומר הזוהר שהקדוש ברוך הוא נודע ומתייחד עם כל אחד לפי מה שהוא משער בלבו. אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי כדי לתאר אהבה שכל אחד מעורר בהתאם ליכולתו.

Zohar I, 103b זח"א קג, ב

הערת קה"ת

זח"א קג, ב.

22 רוח נדיבה

"השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני". הביטוי מתאר את האהבה שמתעוררת מאליה כאשר מי שהתפלל נזכר לאחר מכן בה'.

Psalms 51:14 תהילים נ"א:י"ד

השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני:

Restore unto me the joy of Thy salvation; and let a willing spirit uphold me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 אם זכרתיך

"אם זכרתיך על יצועי באשמורות אהגה כר". מאחר שהאהבה חוזרת בכל פעם שהוא נזכר בה', גם פסוק זה מתקיים בו.

Psalms 63:7 תהילים ס"ג:ז

אם-זכרתיך על-יצועי באשמורות אהגה-כר:

When I remember Thee upon my couch, And meditate on Thee in the night-watches

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

24 בביאור ע"פ אלה מסעי

שם מוסברת מדרגת האמת כ"אני ה' לא שנית": טוב ואור נמשכים ללא שינוי וללא התעוררות רגשית של המידות, ומהם מקורו של טוב שאינו פוסק לעולם.

הערת קה"ת

לקו"ת מסעי צג, ג.

25 אלה מסעי

"אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים..." — מילות הפתיחה של המאמר בלקוטי תורה שאליו מתייחס הטקסט.

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד-משה ואהרן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 ויכתוב משה

"ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם..." — הפסוק הבא, שגם הוא חלק מכותרת המאמר.

Numbers 33:2 במדבר ל"ג:ב

ויכתב משה את-מוצאיהם למסעיהם על-פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם:

And Moses wrote their goings forth, stage by stage, by the commandment of the L-RD; and these are their stages at their goings forth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 תתן אמת ליעקב

"תתן אמת ליעקב, חסד לאברהם". המקומות שאליהם מתייחס הטקסט מסבירים שהאמת ניתנת ליעקב מלמעלה.

Micah 7:20 מיכה ז':כ

תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר-נשבעת לאבותינו מימי קדם:

Thou wilt show faithfulness to Jacob, mercy to Abraham, As Thou hast sworn unto our fathers from the days of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 בענין ה' פעמים אמת באמת ויצבי

אור התורה על נ"ך מפנה לקטע זה ומוסיף שלפי הזוהר (ויקהל 217a), שמונה הפעמים של "אמת" מקבילות לארבע גאולות. ההערה מפנה גם לאור התורה על יתרו.

הערת קה"ת

באוה"ת נ"ך-א ע' תקצה מציין לכאן ומוסיף "ועיין מזה בזהר ויקהל דרי"ז ע"א שהם כנגד ד' גאולות כו". וראה גם אוה"ת פ' יתרו ע' איתקנו.

29 אמת הראשונים עד עזרת

הזוהר אומר שכברכת הגאולה אומרים "אמת" ארבע פעמים עד "עזרת אבותינו", ועוד ארבע פעמים אחריה, כדי לבסס היטב את ארבע הגאולות, החתומות בחותמו של המלך. אור התורה, המצוין בהערות, מתייחס כאן לקטע זה.

Zohar, Vayakhel 34:433-36:443 ספר זוהר, ויקהל ל"ד:תל"ג-ל"ו:תמ"ג

Hence, we have, in the recital of that redemption, to repeat four times the term "true" before we reach the portion beginning with "Thou hast been the help of our fathers...", a prayer which is a firm support for all Israel. Then, in the course of the recital, "Thou hast been...", the term "true" recurs again four times, whereby we fortify, confirm and

corroborate, as it were, the same four redemptions with the seal and signet of the King
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

30 וזרע צדקה שכר אמת

האיגרת נפתחת במילים "זרע צדקה שכר אמת", ומסבירה שהשכר על זריעת צדקה הוא מידת האמת, וש"תתן אמת ליעקב" פירושו שהקדוש ברוך הוא נותן ליעקב את מידת האמת. הטקסט מפנה לשם בעניין האמת הניתנת מלמעלה.

Tanya, Iggeres HaKodesh 6:1-2 תניא, אגרת הקדש ו'א-ב'

זרע צדקה שכר אמת (במשלי י"א). פירוש, ששכר זריעת הצדקה היא מידת אמת. וכתבי: "תתן אמת ליעקב", ו"שכחא דקודשא בריך הוא מסדר נביא כו", כמו שכתוב בזהר הקדוש. פירוש, שהקדוש ברוך הוא הוא הנותן מידת אמת ליעקב.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

31 וזרע צדקה שכר אמת

"רשע עושה פעולת שקר, וזרע צדקה שכר אמת". זהו הפסוק שבו נפתחת אותה איגרת באיגרת הקודש.

Proverbs 11:18 משלי י"א:י"ח

רשע עשה פעולת שקר וזרע צדקה שכר אמת:

The wicked earneth deceitful wages; But he that soweth righteousness hath a sure reward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 אין אני והוא

הערת קה"ת מפנה לה' 4a Sotah למילים האלה.

Sotah 4a סוטה ד' א

הערת קה"ת

סוטה ד, א.

33 אין אני והוא

הגמרא מלמדת שעל כל אדם שיש בו גסות הרוח אומר הקדוש ברוך הוא: "אין אני והוא יכולים לדור בעולם". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שיש להסיר אפילו לבוש דק של ישות עצמית.

Sotah 5a:14 סוטה ה' א:י"ד

אמר רב חסדא, ואיתימא מר עוקבא: כל אדם שיש בו גסות הרוח, אומר הקדוש ברוך הוא: אין אני והוא יכולין לדור בעולם, שנאמר: "מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אתו לא אוכל". אל תקרי "אתו", אלא "אתו לא אוכל". איכא דמתני לה אמספרי לשון הרע, שנאמר: "מלשני בסתר רעהו אותו אצמית".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

34 לב נשבר ורוח נשברה

"יובחי אלקים רוח נשברה, לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוה". הלב הנשבר הוא שמבקע את הכיסוי שעל האהבה.

Psalms 51:19 תהילים נ"א:י"ט

יבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוה:

The sacrifices of G-d are a broken spirit; a broken and a contrite heart, O G-d, Thou wilt not despise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 פתחו לי כחודה של מחט

לקראת סוף המאמר המתחיל "ויקה קרח", לקוטי תורה מביא מאמר זה משיר השירים רבה ומסביר שדרך הפתח הקטן כחודו של מחט מגיעים ל"ואני אפתח לכם כפתחו של אולם" — גילוי של אור אין סוף.

Shir HaShirim Rabbah 5:3 שיר השירים רבה ה'ג'

הערת קה"ת

שהש"ר ה, ג (בשינוי לשון). תנחומא (הוצאת בוכר) תולדות יח. פס"ר טו, ו (כחריזה של מחט). על"ק סדי"ה ויקח קרח נה, א וש"נ. [כ].

36 פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם

על "פתחי לי" נאמר במדרש שהקדוש ברוך הוא אומר לישראל: "בניי, פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בהם". כפי שמצוין בהערת קה"ת, הנוסח כאן שונה.

Shir HaShirim Rabbah 5:2:2 שיר השירים רבה ה'ב:ב'

... פתחי לי, רבי יסא אמר, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני, פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט, ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו. רבי תנחומא ורבי חונניא ורבי אבהו בשם ריש לקיש, כתיב (תהלים מו, יא): הרפו ודעו כי אנכי אלקים וגוי, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל הרפו ממעשיכם הרעים ודעו כי אנכי אלקים. רבי לוי אמר אלו היו ישראל עושין תשובה אפילו יום אחד, מיד הן נגאלין, ומיד בן ...

It is the sound of my beloved knocking" - by means of Moses when he said: "Moses said: So said the L-rd: At about midnight, I will emerge in the midst of Egypt" (Exodus 11:4). "Open for me" - Rabbi Yasa said: The Holy One blessed be He said to Israel: My children, open for Me one opening of repentance like the eye of the needle, and I will open for you openings that wagons and carriages enter through it. Rabbi ... Tanhuma, Rabbi Hunya, and Rabbi Abbahu [said] in the Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

37 פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם

אותו מאמר במהדורת בוכר של תנחומא: "פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתח" רחב דיו כדי שאוהלים יוכלו להיכנס בו.

Midrash Tanchuma Buber, Toldot 18:1 תנחומא בוכר, תולדות י"ח:א'

... קול דודי דופק (שה"ש שם), זה משה, שנאמר ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה (שמות יא ד). פתחי לי (שה"ש שם), אמר ר' יוסי אמר הקב"ה פתחי לי פתח כחודה של מחט, ואני פותח לך [פתח] שיהיו אוהלות וכצוצריות נכנסין בו. אחותי (שה"ש שם), במצרים שנתאחו לי בשתי מצות, בדם פסח וכדם מילה. רעיתי (שם), נתרעו לו בים, ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד (שמות טו יח), יונתי (שה"ש שם) במרה שנצטויתי לי כיונה במצות, תמתי (שה"ש שם), שנתמו לי בסיני ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות ...)

I SLEEP, BUT MY HEART IS AWAKE. 5:6; PR (Cant. 5:2) 15:6; Cant. R. 5:2:1-2. The congregation of Israel said to the Holy One: Sovereign of the Universe, I SLEEP without the Holy Temple, BUT MY HEART IS AWAKE in the synagogues and in the academies. I SLEEP without the sacrifices, BUT

פסוקה 9

43 שאמרו רז"ל ישראל מפרנסין

בהקשר לתיאור הקרבנות כסעודתו של המלך, אומר הוזהר: "וכך למדנו: ישראל מפרנסים את אביהם שבשמים". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר את המילה "רעייתי", "אהובתי", כמתייחסת לישראל "המפרנסים" את ה'.

Zohar III, 7b זח"ג ז, ב

הערת קה"ת

זח"ג ז, ב. ועל"ק בשה"ש רד"ה הנך יפה [יג, ג]. [כ].

44 כי לא ידח ממנו נדח

"והוא חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח". בפסוק נאמר "לבלתי"; אדמו"ר הזקן מדגיש את המילים "ממנו": שום נשמה אינה ניתקת לעולם מה' עצמו.

II Samuel 14:14 שמואל ב י"ד:יד

כִּי־מוֹת נָמוֹת וְכַמִּים הַנִּגְזָרִים אֲרָצָה אֲשֶׁר לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא־יִשָּׂא אֱלֹקִים נֶפֶשׁ וְחֶשֶׁב מִחֲשָׁבוֹת לְבַלְתִּי יִדָּח מִמֶּנּוּ נִדָּח:

For we must needs die, and are as water spilt on the ground, which cannot be gathered up again; neither doth G-d respect any person; but let him devise means, that he that is banished be not an outcast from him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ש"ב יד, יד (לבלתי).

45 לאשתאבא בגופא דמלכא

הוזהר מדבר על הנשמה שמתבררת "כדי להיכלל בגופו של המלך". הביטוי מתאר את הכללתה המלאה של הנשמה בה'.

Zohar I, 217b זח"א ריו, ב

הערת קה"ת

זח"א ריו, ב.

46 תלת קשרין

"שלוש מדרגות קשורות זו בזו: הקדוש ברוך הוא, התורה וישראל". כפי שמצוין בהערת קה"ת, לשון הוזהר שונה מהנוסח המצוטט כאן.

Zohar III, 73a זח"ג עג, א

הערת קה"ת

זח"ג עג, א. וההלשון שם לי' כמ"ש כאן. [כ].

47 דאורייתא מחכמה נפקת

"התורה יצאה מן החכמה העליונה"; דעה אחרת שם אומרת שמקורה בבינה. גם לקטע זה מתייחסת הערת קה"ת.

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר הוזהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט

According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of understanding" and "forsake not the Torah of thy mother".

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

MY HEART IS AWAKE in the commandments and almsgiving. I SLEEP without the good deeds, BUT MY HEART IS AWAKE for performing them. I SLEEP without the end time, ... BUT MY HEART IS AWAKE for the redemption. I

Midrash Tanhuma haKadum veHaYashan, S. Buber, 1885 (Public Domain) • Midrash Tanhuma, S. Buber Recension; trans. by John T. Townsend, 1989. (CC-BY)

38 פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם

פסיקתא רבתי מביאה את המאמר בנוסח "כחורו של מחט", כפי שמצוין בהערת קה"ת.

Pesikta Rabbati 15:1 פסיקתא רבתי ט"ו:א'

... אבא היכן מצינו שנקרא הקדוש ברוך הוא לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וחלקי אלקים לעולם (תהלים ע"ג כ"ו) קול דודי דופק זה משה כה אמר ה' כחצות הלילה (שמות י"א ד') פתחי לי אמר ר' יוסי אמר הקב"ה פתחי לי פתח כחיריה של מחט ואני פותח לכם פתח שיהיו אהלים וכצוצריות יכולים נכנסין בו אחותי במצרים שנתאחו לי בשתי מצות כדם פסח וכדם מילה רעייתי בים שנתרעו לי בים ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד (שם ט"ו י"ח) יונתי במרה שנצטיינו (בים) כיונה (תמתי) במצות תמתי בסיני שנותמו לי ...

OYW (Public Domain)

39 הבא לטהר מסייעין אותו

הגמרא מלמדת: הבא להיטמא — פותחים לו; הבא להיטהר — מסייעים לו. אדמו"ר הזקן משתמש בכך לתיאור הסיוע מלמעלה שבא בעקבות הפתח הקטן הראשון שאדם פותח.

Yoma 38b:16 יומא ל"ח ב:ט"ז

אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, מַאי דְּכָתִיב: "אִם לְצִדִּים הוּא יִלְצֵי וְלַעֲנוּיִם יִתֵּן חַיִּי", כָּא לְטָמֵא — פּוֹתְחִין לוֹ. כָּא לְטָהֵר — מְסִיעִין אוֹתוֹ. תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמְעֵאל: מְשַׁל לְאָדָם שֶׁהָיָה מוֹכֵר נֶפֶשׁ וְאַפְרָסְמוֹן,

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יומא לח, ב.

40 וארעא אתבטלת

ההערה מפנה לדיון באור התורה במילים "וארעא אתבטלת" שבספרא דצניעותא.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויקרא-ב ע' תקצו. כרך ג' ע' תתצח.

41 וארעא אתבטלת

בפרק הראשון של ספרא דצניעותא נאמר שלפני שהייתה ה"מאזניים", מתו המלכים הראשונים ו"ארץ נתבטלת". אדמו"ר הזקן מפרש את "הארץ" כהווייתו של הנשמה עצמה, המתבטלת באור ה'.

Zohar, Sifra DiTzniuta 1:2-2:13 ספר הוזהר, ספרא דצניעותא א' ב'-ב:י"ג

42 לבבתי אחותי כלה

"לבי לבבתי אחותי כלה, לבבתיני באחת מעיניך". אלה מילות הפתיחה של המאמר בלקוטי תורה, שאליו מפנה הטקסט להרחבה בעניין "אחותי".

Song of Songs 4:9 שיר השירים ד:ט'

לְבַבְתִּנִּי אַחֲתִי כְלָה לְבַבְתִּנִּי בְּאַחַת מֵעֵינֶיךָ בְּאַחַד עֵינֶיךָ מְצוּרְיָהּ:

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of thy necklace.

48 אשרי מי שבא לכאן

מי שחלה וזכה להציץ בעולם הבא סיפר ששמע שם: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהגעת הנשמה למעלה כשהיא קשורה לתורתה.

Pesachim 50a:7-8 פסחים נ"א:ז-ח'

וְשִׁמְעֵתִי שְׁהִיוּ אוֹמְרִים: אֲשֶׁרִי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ. וְשִׁמְעֵתִי שְׁהִיוּ אוֹמְרִים: הָרוּגִי מְלָכוֹת אֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲמוֹד בְּמַחֲצֶתָן. (ומאן) נִינְהוּ? אֵילֵימָא רַבִּי עֲקִיבָא וְחִבְיָרִיו — מִשּׁוּם הָרוּגִי מְלָכוֹת וְתוֹ לֹא? אֶלָּא: הָרוּגִי לוֹד.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים נ, א.

49 לכו לחמו בלחמי

"בואו לחמו בלחמי ושתו בין מסכתי". הזמנתה של החכמה, המתפרשת כתורה שהיא לחם לנשמה.

Proverbs 9:5 משלי ט:ה'

לְכוּ לַחֲמוּ בִלְחָמִי וּשְׁתּוּ בַיַּיִן מִסִּכְתִּי:

Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have' mingled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ט, ה.

50 יחיי האדם

"לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם". הביטוי מושאל כאן ביחס ללחם, שהוא המזון שבאמצעותו האדם חי.

Deuteronomy 8:3 דברים ח:ג'

וַיַּעַנֶּה וַיַּרְעֵבְךָ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת־הַמָּן אֲשֶׁר לֹא־יָדָעְתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעָךָ כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יֵחִיָּה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצֵא פִּי־יָהּ יֵחִיָּה הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth not live by bread only, but by every thing that proceedeth out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ח, ג.

51 התורה שנקראת מזון וחיים

הגמרא מפרשת את "כל משען לחם" כבעלי התלמוד, ומביאה את הפסוק "לכו לחמו בלחמי": התורה היא לחם. הערת קה"ת מביאה זאת כדי להסביר שהתורה נקראת מזון.

Chagigah 14a:10 חגיגה י"ד:א'

"כל משען לָחֶם" — אֵלוּ בַּעֲלֵי תַלְמוּד, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְכוּ לַחֲמוּ בִלְחָמִי וּשְׁתּוּ בַיַּיִן מִסִּכְתִּי". "וְכָל מִשְׁעָן מִים" — אֵלוּ בַּעֲלֵי אֲגָדָה, שֶׁמוֹשְׁכִין לְבוֹ שֶׁל אָדָם כְּמִים בְּאֲגָדָה. "גְּבוּר" — זֶה בַּעַל שְׁמוּעוֹת. "וְאִישׁ מִלְחָמָה" — זֶה שְׂוֹדֵעַ לִישָׁא וְלִיתָן בְּמִלְחָמָתָהּ שֶׁל תוֹרָה. "שׁוֹפֵט" — זֶה דִּין דִּין שְׁדֵן דִּין אֲמַת לְאֻמִּיתוֹ. "נְבִיא" — כְּמִשְׁמָעוֹ. "קוֹסֵם" — זֶה מְלַךְ, שֶׁנֶּאֱמַר: "קֹסֵם עַל שְׂפָתַי מְלָךְ". "וְקוֹן" — זֶה שְׂרָאוּי לִישִׁיבָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה חגיגה יד, א.

52 אכלתי יערי עם דבשי

"באתי לגני, אחותי כלה... אכלתי יערי עם דבשי". כאן ה' עצמו "אוכל", וזהו השלב השני, "בלחמי".

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה:א'

בָּאתִי לְגַנִּי אַחֲתִי כְלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עִם־בִּשְׁמִי אֶכְלֹתִי יַעְרִי עִם־דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִנִי עִם־חֶלְבִי אֶכְלוּ רְעִים שְׁתּוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, א.

53 דאורייתא מחכי נפקת

"התורה יצאה מן החכמה, מן המקום הנקרא 'קדושי'. משום כך התורה נעלית מן הנשמות גם בשורשן.

Zohar II, 121a זח"ב קכ"א, א

הערת קה"ת

זח"ב ב קכ"א, א. וראה שם פה, א.

54 ליבלע באברי נפשכם ואח"כ בלחמי

נוסח אחר: שם נאמר "שיהיה בבחינת לחם למעלה, שעל ידו יבואו נשמות ישראל לאשתאבא בגופא דמלכא".

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ג-א "שתהי' בבחי' לחם למעלה שע"י יבואו נש"י לאשתאבא בגופא דמלכא".

פסקה 10

55 תנא סדורא דפת נקט הזורע

הגמרא מסבירה שהתנא של המשנה העוסקת במלאכות שבת "הלך לפי סדר הכנת הלחם". אדמו"ר הזקן משתמש בסדר הזה לתיאור השלבים שבהם התורה נעשית לחם לנפש.

Shabbat 74b:3-4 שבת ע"ד ב:ג-ד'

וְהִלְשׁ וְהֵאֻפָּה. אָמַר רַב פִּפְא: שֶׁבַק תִּנָּא דִּידֵן בִּישׁוּל סִמְמָנִין דִּהְוָה בְּמִשְׁכָּן וּנְקַט אוֹפָה?! תִּנָּא דִּידֵן סִידוּרָא דְּפֶת נֶקֶט. אָמַר רַב אֲחָא בַר רַב עוּרְיָא: הָאִי מָאן דְּשִׁדָּא סִיכְתָּא לְאַתּוּנָא — חֵיִיב מִשּׁוּם מְבָשֵׁל. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתִימָא לְשִׁרְוִי מִנָּא קָא מִכְּוִי. קָא מִשְׁמַע לֵן דְּמִירְפָּא רַפִּי וְהִדֵּר קִמִּיט. אָמַר רַבָּה בַר רַב הוֹנָא: הָאִי מָאן דְּאָרְחַת כּוּפְרָא — חֵיִיב מִשּׁוּם מְבָשֵׁל. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתִימָא כִּיּוֹן דְּהִדֵּר וְאִיקִּישׁ אִימָא לָא, קָא מִשְׁמַע לֵן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת עד, ב.

פסקה 11

56 כעין העלאת מ"ן

שם נקראות הזריעה והנטיעה העלאת מ"ן נוקבין: הדבר שנזרע ונטיע צומח באמצעותה, ופירות כאלה מוכתרים בהרבה מאלה הצומחים מכוח הצמיחה

שכר מצוה

הערת קה"ת

ראה אגה"ק סי' כ (קלב, ב) ושם "עיי' העלאת מ"ן".

פסוק 12

57 ונעשה מ"ן אליו

לקראת סופו, Iggeres HaKodesh 20 מסביר שמה שזוהרים ונוטעים צומח באמצעות העלאת מ"ן. אף שאין להשוות בין הגרעין שניטע לבין הפרי והאילן כולו, הצמיחה עדיין נחשבת יש מאין.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק סי' כ.

פסוק 13

58 מאמר תדשא

"ויאמר ה': תדשא הארץ דשא, עשב מוריע זרע ועץ פרי..." המאמר שמעניק לארץ את כוח הצמיחה שלה.

Genesis 1:11 בראשית א':יא

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים תִּדְשָׁא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מְזִרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פֶּרִי לְמִינֵוֹ אֲשֶׁר זֶרְעוֹ-בּוֹ עַל-הָאָרֶץ וַיְהִי-כֵן:

And G-d said: 'Let the earth put forth grass, herb yielding seed, and fruit-tree bearing fruit after its kind, wherein is the seed thereof, upon the earth.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, יא. ראה אגה"ק סי' כ.

59 אש דת

"...מימינו אש דת למו". התורה כ"אש דת", שאותיותיה הן האותיות של תדשא.

Deuteronomy 33:2 דברים ל"ג:ב

וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בָּא וְנֹחַד מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פָּאָרָן וְאֶתָּה מְרַכֶּבֶת קִדְשׁ מִיָּמִינוֹ אֵשׁ דֶּת לְמוֹ:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 הש"ך בשם הר"ש

ההערה מזהה את הר"ש כרכנו שמשון ומציינת את מקומם של דברי הש"ך בסוף פרשת בראשית, בין הגימטריאות שלו; היא מפנה גם לדברי הש"ך על "אש דת" בפרשת וזאת הברכה.

הערת קה"ת

(ר"ש = רבינו שמשון) בגימטריאות ס"פ בראשית (יב, ד). וראה שם ברכה עה"פ אש דת (פה, ב).

61 כי בגי' העליון . מאירים שם חב"ד

ההערה מפנה להערת הרבי שם על הארת חכמה, בינה ודעת בגן עדן העליון.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ט ע' 40 הערה 28.

פסוק 14

62 כפי בראשית דכ"ז ע"ב אעשה לו עזר

הדיון שאליו מפנה הטקסט, על דברי הוזהר "אעשה לו עזר... זו משנה", נדפס שם.

הערת קה"ת

נדפס בביאה"ז לצ"צ כרך-ב ע' תריב ואילך.

63 אעשה לו עזר כו' דא משנה

על הפסוק "לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו" אומר הוזהר: "זו המשנה". אדמו"ר הזקן מפנה לדיון בפסוק זה ביחס לתורה כשהיא יורדת ונעשית הלכות.

Zohar, Bereshit 24:264-25:273 ספר הזהר, בראשית כ"ד:רס"ד-כ"ה:ער"ג

On this account G-d said, "It is not good that the man should be alone; I will make him an help meet for him" (Gen. 2, 18). This help is the Mishnah (the oral Law), the handmaid of the Shekinah. If Israel deserve well, it is a help to them in the captivity from the side of the permitted, the clean, and the proper; if they do not deserve well, it is a hindrance to them from the side of the unclean, the unfit, and the forbidden, ... the clean, the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

64 הזורעים בדמעה ברנה יקצורו

"הזורעים בדמעה ברנה יקצורו". הדברים מוסבים על לימוד ההלכות בלי תענוג, שמביא לתענוג למעלה.

Psalms 126:5 תהילים קכ"ו:ה

הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרֶנֶה יִקְצְרוּ:

They that sow in tears Shall reap in joy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכו, ה.

65 דבר ה' זו הלכה

על המילים "דבר ה'" שבפסוק אומרת הגמרא: "זו הלכה". נמצא שהלכות התורה הן דברו של ה' עצמו.

Shabbat 138b:11-12 שבת קל"ח ב:יא-י"ב

"דָּבָר ה' — זו הַלָּכָה, "דָּבָר ה' — זֶה הַקֵּץ, "דָּבָר ה' — זו נְבוּאָה. וּמֵאֵי יִשְׁוֹטְטוּ לְבָבָם אֶת דָּבָר ה' אָמְרוּ: עֲתִידָה אִשָּׁה שֶׁתִּטּוֹל כֶּכֶר שֶׁל תְּרוּמָה וְתַחֲזֹר בְּכַתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְכַתִּי מִדְּרָשׁוֹת לִידַע אִם טִמְאָה הִיא וְאִם טְהוֹרָה הִיא, וְאֵין מִבִּין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת קלח, ב.

66 שכר מצוה מצוה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ד, ב.

67 שכר מצוה מצוה

המשנה מלמדת: "שכר מצווה — מצווה". אדמו"ר הזקן מפרש שהשכר הוא

המצווה עצמה, הצומחת למעלה כמו צמח מזרעו.

Pirkei Avot 4:2 משנה אבות ד'ב'

בן עזאי אומר, הרי רץ למצוה קלה כבחמורה, ובורח מן העברה. שמצוה גוררת מצוה, ועברה גוררת עברה. ששכר מצוה, מצוה. ושכר עברה, עברה:

Ben Azzai said: Be quick in performing a minor commandment as in the case of a major one, and flee from transgression; For one commandment leads to another commandment, and transgression leads to another transgression; For the reward for performing a commandment is another commandment and the reward for committing a transgression is a transgression

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

68 צדיקים יושבים ונהנין

"לעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתייה... אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". תענוג זה הוא ה"קציר" של התורה שנלמדה למטה.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א'י"ב

מרגלם בפומיה דרב: לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתייה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שנאמר: "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת
ברכות יז, א.

15 פסוקה

69 בידך אפקיד רוחי

"בידך אפקיד רוחי; פדית אותי, הוי, אלקים של אמת." מסירתה של הנשמה לה, שאותה מכנה אדמו"ר הזקן העלאת מיין נוקבין.

Psalms 31:6 תהילים ל"א:ו'

בְּיָדְךָ אֶפְקֵד רוּחִי פָדִית אוֹתִי ה' אֱלֹהֵי אֱמֶת:

Into Thy hand I commit my spirit; Thou hast redeemed me, O L-RD, Thou G-d of truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים לא, ו.

16 פסוקה

70 האומר אין לי אלא תורה

הגמרא מסיקה ש"כל האומר שאין לו אלא תורה — אין לו אפילו תורה". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על מי שלימודו נעצר בלבושים הגשמיים של

התורה.

Yevamot 109b:4-5 יבמות ק"ט ב'ד'-ה'

ערבי שלציון — דעבדי שלוף דוי. תוקע עצמו לדבר הלכה — דתניא, רבי יוסי אומר: כל האומר אין לו תורה — אין לו תורה. פשיטא! אלא: כל האומר אין לו אלא תורה — אין לו אלא תורה. הא נמי פשיטא! אלא דאפילו תורה אין לו. מאי טעמא? אמר רב פפא, אמר קרא: "ולמדתם ועשייתם" — כל שישנו בעשייה ישנו בלמידה, כל שאינו בעשייה אינו בלמידה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
יבמות קט, ב.

17 פסוקה

71 כדכתיב ואשפוך את נפשי

חנה עונה לעלי: "אישה קשת רוח אני... ואשפוך את נפשי לפני הוי"י". מכאן שהתפילה נקראת "נפש".

I Samuel 1:15 שמואל א א'ט"ו

ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת־רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי ואשפך את־נפשי לפני ה'

And Hannah answered and said: 'No, my lord, I am a woman of a sorrowful spirit; I have drunk neither wine nor strong .drink, but I poured out my soul before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמואל-א, טו.

72 אמור לחכמה אחותי את

"אמור לחכמה אחותי את, ומודע לבינה תקרא". הפסוק קושר את הבחינה של "אחות" עם חכמה.

Proverbs 7:4 משלי ז'ד'

אֹמַר לַחֲכָמָה אֲחֹתִי אֶת וּמֹדַע לְבִינָה תִקְרָא:

Say unto wisdom: 'Thou art my sister', And call understanding thy kinswoman

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
משלי ז, ד.

73 אחותי בת אבי היא

אברהם אומר על שרה: "וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי". זוהר מפרש שהכוונה היא לקבלה מאבא, חכמה.

Genesis 20:12 בראשית כ':י"ב

וְגַם־אִמְנָה אֲחֹתִי בַת־אָבִי הִוא אֵךְ לֹא בַת־אִמִּי וְתַהֲיִי־לִי לְאִשָּׁה:

And moreover she is indeed my sister, the daughter of my father, but not the daughter of my mother; and so she be-came my wife

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית כ, יב.

74 בזמנא דנטלא מבי אבא

זוהר מסביר שייחוד כנסת ישראל עם המלך הוא כשהיא מוארת מאבא העליון, "כי מבית אבא היא מקבלת", ואז "אחותי היא בת אבי". אדמו"ר

הערת קה"ת
מנחות טו, א. וכן גז' בויק"ר רפכ"ח. [כ].

פסוק 19

83 וכי תקרב קרבן מנחה

"וכאשר תקריב מנחת מאפה תנור, [תהיה] סולת, מצות כלולות בשמן".
הפסוק שבו מוצא אדמו"ר הזקן את בחינת האפייה.

Leviticus 2:4 ויקרא ב':ד'

וכי תקרב קרבן מנחה מאפה תנור סלת חלות מצת כלולות בשמן
ורקיקי מצות משחים בשמן:

And when thou bringest a meal-offering baked in the oven,
it shall be unleavened cakes of fine flour mingled with oil, or
unleavened wafers spread with oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ויקרא ב, ד.

פסוק 20

84 ויש אם למסורת

הגמרא מביאה את הדעה ש"יש אם למסורת": דורשים את המילה כפי שהיא
כתובה. לכן את "תקריב", בלי יו"ד, קוראים כאילו הנפש מתקרבת
מעצמה.

Kiddushin 18b קידושין י"ח ב

הערת קה"ת
קידושין יח, ב.

85 כשהנפש רוצה להתקרב בעצמה לה'

אור התורה מסביר: "כלומר, לקרב את עצמו, כמו שנתבאר בתורה אור,
פרשת וישב, בכ"ה כסלו, בעניין מסירת נפשו באחד".

הערת קה"ת

"ור"ל להתקרב בעצמה ע"ד שנת' בת"א פ' וישב בכ"ה כסלו בענין למסור
נפשו באחד" — אוה"ת שלח ע' תקמב.

86 ואפו עשר נשים

"...ועשר נשים יאפו לחמכם בתנור אחד". אדמו"ר הזקן קורא את "תנור
אחד" כאהבה בוערת, המתעוררת מהתבוננות באחדות ה'.

Leviticus 26:26 ויקרא כ"ו:כ"ו

בשכרי לכם משה-לחם ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד והשיבו
לחמכם במשקל ואכלתם ולא תשבעו:

When I break your staff of bread, ten women shall bake your
bread in one oven, and they shall deliver your bread again
by weight; and ye shall eat, and not be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ויקרא כו, כו.

87 רשפי אש

"כי עזה כמות אהבה... רשפיה רשפי אש שלהבתיה". זהו הדימוי לאהבה
הבוערת של "אפייה".

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו'

שימני כחותם עלי-לבך כחותם עלי-רוּעָה כִּי-עֲזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה
כְּשֶׂאוֹל קִנְאָה רִשְׁפֵּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שְׁלֹהֲבֶתֶיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 פי' שיעורר בלבו רשפי אש האהבה

שם מוסבר שהמזון נקלט באיברים רק לאחר שנאפה; כך גם התורה, אם
אינה "אפוייה" בתוך האדם, נשארת דבר נפרד ממנו גם אם הוא לומד
הרבה. כשהיא נאפית, היא נקלטת בכל רמ"ח איבריו. הדברים קושרים את
האפייה לתורה שניתנה כ"אש שחורה על גבי אש לבנה", ומפנים בחזרה
למאמר זה על "ושבתה הארץ".

הערת קה"ת

ראה גם לקמן פ' בחוקתי מח, ג.

89 לדבקה בו

הערת קה"ת מפנה לDeuteronomy 30:2 למילים האלה.

Deuteronomy 30:2 דברים ל':ב'

ושבת צדיה' אלקיה ושמעתי בקלו ככל אשר-אנכי מצוך היום אתה
ובניך בכל-לִבְכָּה ובכל-נפִשְׁךָ:

and shalt return unto the L-RD thy G-d, and hearken to His
voice according to all that I command thee this day, thou
and thy children, with all thy heart, and with all thy soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים ל, ב.

90 לדבקה בו

"לאהבה את הוי" אלקיך, לשמוע בקולו ולדבקה בו, כי הוא חי"ך". זוהי
אהבת "מים", המבקשת להידבק בה'.

Deuteronomy 30:20 דברים ל':כ'

לֹאֲהֲבָה אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעָה בְּקוֹלוֹ וּלְדַבְּקָה־בוּ כִּי הוּא חַיִּךְ וְאַרְךָ יָמֶיךָ
לְשִׁבְתָּ עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁפַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתַת
לָהֶם:

to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to
cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy
days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD
swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob,
to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 כנוודע שבאש מתפרדים כל היסודות

שם מתואר העץ כמורכב מארבעת היסודות: כשהוא נשרף, האש, המים
והאוויר יוצאים בעשן, ואילו העפר, שהאש אינה שולטת בו, נשאר כאפר.

הערת קה"ת

ראה אנה"ק ס"י טו (קכא, ב).

92 וימהר יוסף כי נכמרו

"וַיִּמְהַר יוֹסֵף כִּי נִכְמְרוּ רִחְמָיו אֶל אָחִיו וַיִּבְקֶשׁ לְבָכּוֹת וַיָּבֹא הַחֲדָרָה וַיִּבְךְ שָׁמָּה". יוסף ראה את בנימין; אדמו"ר הזקן מפרש את התעוררות רחמיו כחום של "אפייה".

Genesis 43:30 בראשית מ"ג:ל'

וַיִּמְהַר יוֹסֵף כִּי־נִכְמְרוּ רִחְמָיו אֶל־אָחִיו וַיִּבְקֶשׁ לְבָכּוֹת וַיָּבֹא הַחֲדָרָה וַיִּבְךְ שָׁמָּה:

And Joseph made haste; for his heart yearned toward his brother; and he sought where to weep; and he entered into his chamber, and wept there

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מג, ל.

93 מכמר בשרא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פסחים נח, סע"א.

94 מכמר בשרא

הביטוי בגמרא לחימום בשר, שהערת קה"ת מציינת כמקור המילה. ממנו מוכיח אדמו"ר הזקן שנכמרו פירושו התחממו.

Pesachim 58a:12-13 פסחים נ"ח א:י"ב-י"ג

... כְּסִידְרוֹ בְּעָרֵב הַפֶּסַח. וּמִתְנִיתִין דְּתַנִּי בִּין בָּחוּל בִּין בְּשִׁבְתָּ, וְרַבִּי עֲקִיבָא הָיָא. בְּמָאי קָא מִפְלָגִי? בְּמִכְמַר בְּשָׂרָא קְמִיפְלָגִי. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל סָבַר: חֲיִישִׁין לְמִכְמַר בְּשָׂרָא. וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: לֹא חֲיִישִׁין לְמִכְמַר בְּשָׂרָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

95 כי חם לבו בקרבו

"חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש". הערת קה"ת מפנה לפסוק זה כמקור לחום הלב.

Psalms 39:4 תהילים ל"ט:ד'

חֶם־לְבִי בְּקִרְבִּי בְּהִיגִי תִבְעַר־אֵשׁ דְּבַרְתִּי בְּלִשׁוֹנִי:

My heart waxed hot within me; while I was musing, the fire :kindled; Then spoke I with my tongue

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תהלים לט, ד.

96 וכמ"ש במ"א ע"פ הזהר במדבר קי"ח א'

ביאור הזהר שאליו מפנה הטקסט ("כפי שמוסבר במקום אחר") נמצא שם.

הערת קה"ת

ביאורו"ז במדבר פו, א ואילך. וראה ביאורו"ז לצי"צ ע' תנא ואילך. לקו"ש חט"ו ע' 357. וראה שם ע' 358 הערה 63.

97 נוהג כצאן יוסף

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם פ, ב.

98 נוהג כצאן יוסף

"רעה ישראל האזינה נהג כצאן יוסף". כל ישראל נקראים בשם יוסף.

Psalms 80:2 תהילים פ':ב'

רַעַה יִשְׂרָאֵל הָאֲזִינָה נִהְגַּ כְּצֹאֵן יוֹסֵף יֹשֵׁב הַכְּרוּבִים הוֹפִיעָה:

Give ear, O Shepherd of Israel, Thou that leadest Joseph like a flock; Thou that art enthroned upon the cherubim, shine

forth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99 בנימין שנק' בן אוני

"וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מָתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶן־אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא לוֹ בְּנִימִין". הכינוי "בן אוני", בן צערי, נאמר על הניצוץ האלקי שירד.

Genesis 35:18 בראשית ל"ה:י"ח

וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מָתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶן־אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא־לוֹ בְּנִימִין:

And it came to pass, as her soul was in departing—for she died—that she called his name Ben-oni; but his father called

him Benjamin

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לה, יח.

100 ממארי דחושבנא

הזהר מתאר את "בעל החשבון", שבכל לילה לפני השינה עורך חשבון על מעשיו באותו יום וחוזר בתשובה. אדמו"ר הזקן מסביר שהחשבון הוא על מידת ירידתה של הנשמה.

Zohar III, 178a זח"ג קעח, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג קעח, א.

101 ויבא החדרה ויבך שמה

"...ונכנס לחדר ובכה שם". אדמו"ר הזקן מפרש את "החדר" כחדרי הלב.

Genesis 43:30 בראשית מ"ג:ל'

וַיִּמְהַר יוֹסֵף כִּי־נִכְמְרוּ רִחְמָיו אֶל־אָחִיו וַיִּבְקֶשׁ לְבָכּוֹת וַיָּבֹא הַחֲדָרָה וַיִּבְךְ שָׁמָּה:

And Joseph made haste; for his heart yearned toward his brother; and he sought where to weep; and he entered into his chamber, and wept there

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 במסתרים תבכה נפשי

"וואם לא תשמעו, במסתרים תבכה נפשי". בכי המוסתר בפנים.

Jeremiah 13:17 ירמיהו י"ג:י"ז

וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּהָ בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה־נַפְשִׁי מִפְּנֵי גִוָּה וְדָמַעַת תִּדְמַעַת וְתִרְדַּע עֵינַי דְּמָעָה כִּי נִשְׁכָּה עֶדְרִי ה'

But if ye will not hear it, My soul shall weep in secret for your pride; And mine eyes shall weep sore, and run down with tears, Because the L-RD'S flock is carried away captive

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיה יג, יז.

103 דהיינו בחדרי לבו

פירוש "החדר" כחדרי הלב מובא באור התורה על נ"ך; ההערה מפנה גם לאור התורה על בראשית.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת נ"ך-ב ע' א"נב. וראה אוה"ת בראשית-ז דף תתתכו, ב.

104 ויתאפק ויאמר שימו לחם

"וירחץ פניו ויצא ויתאפק ויאמר שימו לחם." הלחם הוא התורה, הבאה בעקבות הבכי הפנימי.

Genesis 43:31 בראשית מ"ג:ל"א

וירחץ פניו ויצא ויתאפק ויאמר שימו לחם:

And he washed his face, and came out; and he refrained himself, and said: 'Set on bread

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מג, לא.

105 חדוה תקוע בליבאי

"בכייח תקועה בלבי מצד אחד, ושמחה תקועה בלבי מצד אחר." שני הרגשות שוכנים בלב בעת ובעונה אחת.

Zohar II, 255a זח"ב רנה, א

Zohar III, 75a זח"ג עה, א

הערת קה"ת

זח"ב רנה, א. זח"ג עה, א.

פסקה 23

106 אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו

"אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו." כאן הכוונה ללימוד שנעשה אחד עם הנפש.

Pesachim 50a:7-8 פסחים נ' א-ז:ח'

ושמעתי שְׁהוּ אוֹמְרִים: אֲשֶׁרִי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ. וְשָׁמַעְתִּי שְׁהוּ אוֹמְרִים: הָרוּגִי מְלָכוֹת אֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲמוֹד בְּמַחֲצֵתָן. (ומאן) בְּנִיחָה? אֵילִימָא רַבִּי עֲקִיבָא וְהַבְיָרִי — מִשּׁוּם הָרוּגִי מְלָכוֹת וְתוֹ לָא? אֵלָּא: הָרוּגִי לֹד.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

107 יחיי האדם

"כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם." הביטוי מושאל כאן ביחס ללחם שאדם חי ממנו: רק לחם שנאפה.

Deuteronomy 8:3 דברים ח':ג'

וַיַּעֲזֹב יִרְעָבָךְ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת־הַמָּן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לַמַּעַן הוֹדִיעָךָ כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יְחִיָּה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצֵא פִּי־הִי יְחִיָּה הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth not live by bread only, but by every thing that proceedeth out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר

"ויראו את אלוקי ישראל, ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר." אלו מילות

הפתיחה של המאמר בפרשת משפטים שאליו מתייחס הטקסט.

Exodus 24:10 שמות כ"ד:י'

וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבִנְתִּי הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר:

and they saw the G-d of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone, and the like of the very heaven for clearness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

109 ואפו עשר נשים

"ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד." אלו מילות הפתיחה של המאמר בפרשת בחוקותי שאליו מתייחס הטקסט.

Leviticus 26:26 ויקרא כ"ו:כ"ו

בְּשִׁבְרִי לָכֶם מִטֶּה־לֶחֶם וְאָפוּ עֶשֶׂר נָשִׁים לֶחֶמְכֶם בְּתֵנּוֹר אֶחָד וְהָשִׁיבוּ לֶחֶמְכֶם בְּמִשְׁקָל וְאָכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׂבְּעוּ:

When I break your staff of bread, ten women shall bake your bread in one oven, and they shall deliver your bread again by weight; and ye shall eat, and not be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 24

110 הראיני את מראיך

"יונתי בחגווי הסלע... הראיני את מראיך, השמיעיני את קולך." אלה מילות הפתיחה של המאמר שאליו הטקסט מתייחס.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יוֹנְתִי בַחֲגוֹי הַסֵּלַע בְּסֶטֶר הַמְּדֻרְגָּה הָרְאִינִי אֶת־מְרָאֶיךָ הַשְּׁמִיעִנִי אֶת־קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עָרֵב וּמְרָאֶיךָ נְאוּהָ:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; 'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

111 באשרי כי אשוני

"ותאמר לאה: באשרי, כי אשוני בנות; ותקרא את שמו אשרי." השורש של "אשרי", שהמאמר שאליו ההערה מתייחסת מסביר כתענוג גלוי.

Genesis 30:13 בראשית ל':י"ג

ותאמר לאה באשרי כי אשוני בנות ותקרא את שמו אשרי:

And Leah said: 'Happy am I! for the daughters will call me happy.' And she called his name Asher

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ל, יג.

112 כי תבואו וגו' ושבתה הארץ נייחא ודאי

בוהר על פרשת בהר נאמר שכאשר כרכן הערב השקט את הדינים, כנסת ישראל מצאה מנוחה עם בעלה: "במועדיכם... ושבתה הארץ — נייחא ודאי." אדמו"ר הזקן מציין שהוא מפרש כאן את "ושבתה" בדרך אחרת.

Zohar, Behar 1:3-4:13 ספר הזוהר, בהר א':ג'-ד':י"ג

Now when Israel entered the promised land, there were no lower judgements in it, and the Community of Israel was at ease in it upon the wings of the Cherubim, for Israel did not go to rest until they had brought the evening sacrifice and so caused judgements to depart. When the burnt-offering

burnt on the altar, there was ease and comfort throughout, and the Spouse was with her Husband. Hence it is written, "and the earth shall rest a sabbath for the L-rd"; for such it was literally

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

113 כי תבואו אל הארץ

"כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ..." כאן הדברים נקראים כביאה לתפילה במסירות נפש, לפני הלימוד.

Leviticus 25:2 ויקרא כ"ה:ב

דבר אלי בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אליה ארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye come into the land which I give you, then shall the land keep a sabbath unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 ואשפוך את נפשי

"ואשפוך את נפשי לפני הוי". התפילה נקראת "נפש", ה"ארץ העליונה".

I Samuel 1:15 שמואל א א:ט"ו

ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי ואשפך את נפשי לפני ה'

And Hannah answered and said: 'No, my lord, I am a woman of a sorrowful spirit; I have drunk neither wine nor strong drink, but I poured out my soul before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

115 אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא

הזוהר מלמד שאין התעוררות מלמעלה עד שישאל מעוררים את עצמם מלמטה. לכן האהבה הניתנת מלמעלה באה בעקבות ההתעוררות של האדם עצמו.

Zohar II, 135b זח"ב קלה, ב

הערת קה"ת
זח"ב קלה, ב.

פסקה 25

116 וארעא אתבטלת

ספרא דצניעותא: "...והארץ נתבטלה". כאן הדבר מיושם על "ושבתה הארץ" — ביטול כוחות הנפש.

Zohar, Sifra DiTzniuta 1:2-2:13 ספר הזוהר, ספרא דצניעותא א:ב'-ב:י"ג

117 שבת לה'

"...ושבתה הארץ שבת להוי". הדברים נקראים כביטול שני, בעשיית טוב.

Leviticus 25:2 ויקרא כ"ה:ב

דבר אלי בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אליה ארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye come into the land which I give you, then shall the land keep a sabbath unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 שש שנים תזרע שדך

"שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך". הוריעה היא ששת סדרי המשנה, והזמירה — התלמוד.

Leviticus 25:3 ויקרא כ"ה:ג

שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את תבואתה:

Six years thou shalt sow thy field, and six years thou shalt prune thy vineyard, and gather in the produce thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ויקרא כה, ג.

119 שיתא סדרי משנה

שם מוסבר כי "שש שנים תזרע שדך" הן ששת סדרי משנה, "שש שנים תזמור כרמך" הם ששת סדרי תלמוד, ו"ואספת את תבואתה" פירושו לאסוף אותם אל תוך נפשו, בדומה ל"תלמודו בידו"; הקטע מפנה בחזרה למאמר זה על בהר.

הערת קה"ת
ועל"ק שלח מד, רע"א. [כ].

120 חקל תפוחין קדישין

הערת קה"ת מפנה Zohar II, 28a למילים האלה.

Zohar II, 28a זח"ב כה, א

הערת קה"ת
זח"ב כה, א.

121 ושש שנים תזמור

"שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך". הוריעה היא ששת סדרי המשנה, והזמירה — התלמוד.

Leviticus 25:3 ויקרא כ"ה:ג

שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את תבואתה:

Six years thou shalt sow thy field, and six years thou shalt prune thy vineyard, and gather in the produce thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ויקרא כה, ג.

122 והשתא א"ש

שיחה של הרבי על הסיבה לכך ששביתת הארץ נזכרת לפני שש השנים; ההפניה שבהערה מכוונת אליה במקום שבו השאלה מתיישבת.

הערת קה"ת
ראה לקו"ש ח"ב ע' 247 ואילך.

123 הזומר . . דלצמוחי פירי עביד

הגמרא פוסקת שמי שזומר בשבת חייב משום נוטע, משום שהוא עושה זאת כדי שהצמח יגדל; גם הערת קה"ת מפנה לרש"י שם. נמצא אפוא שהזמירה, כמו לימוד התלמוד, היא חלק מהצמחת הדברים.

Shabbat 73b:3-4 שבת ע"ג ב:ג-ד'

תנא: הארע, והזומר, והנוטע, והמקריב, והמקריב — כולן מלאכה אחת הן. מאי קא משמע לן? [קא קא משמע לן] העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת. אמר רבי אחא, אמר רבי חייה בר אשי, אמר רבי אמי: זומר חייב משום נוטע, והנוטע והמקריב והמקריב חייב משום זורע. משום זורע אין, משום נוטע לא? אימא: אף משום זורע. אמר רב כהנא: זומר וצריך לעצים — חייב שתיים: אחת משום קוצר, ואחת משום נוטע. אמר רב יוסף: ...

124 לחם לבב אנוש יסעד

"ויין ישמח לבב אנוש... ולחם לבב אנוש יסעד". המשנה היא לחם, והתלמוד הוא יין.

Psalms 104:15 תהילים ק"ד:ט"ו

וַיֵּין יִשְׁמַח לִבְּאֲנוּשׁ לְהַצְחִיל פָּנִים מִשְׁמֶן וְלֶחֶם לִבְּאֲנוּשׁ יִסְעֵד:
And wine that maketh glad the heart of man, Making the
.face brighter than oil, And bread that stayeth man's heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 26

125 יין ישמח לבב אנוש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

126 ויין ישמח לבב אנוש

"ויין ישמח לבב אנוש... ולחם לבב אנוש יסעד". תלמוד שנלמד רק בלבושיו הגשמיים.

Psalms 104:15 תהילים ק"ד:ט"ו

וַיֵּין יִשְׁמַח לִבְּאֲנוּשׁ לְהַצְחִיל פָּנִים מִשְׁמֶן וְלֶחֶם לִבְּאֲנוּשׁ יִסְעֵד:
And wine that maketh glad the heart of man, Making the
.face brighter than oil, And bread that stayeth man's heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 אית יין ואית יין

"כמו שלמדנו, יש ויש יין; כך גם יש כוס ויש כוס". הבסיס להבחנה בין שני סוגי יין.

Zohar II, 246b זח"ב רמו, ב

128 כי כרם ה' צבאות ב"י

"כי כרם הוי צבאות בית ישראל, ואיש יהודה נטיעה שחפץ בה". לכן כל אדם צריך לטפח את נשמתו ככרמו של ה'.

Isaiah 5:7 ישעיהו ה':ז

כִּי כָרֶם הִ' צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאִישׁ יְהוּדָה נָטַע שְׁעָשׂוּעִיו וַיִּקְוּ לְמִשְׁפָּט
וְהִנֵּה מִשְׁפַּח לְצִדְקָה וְהִנֵּה צָעָקָה:

For the vineyard of the L-RD of hosts is the house of Israel,
And the men of Judah the plant of His delight; And He
looked for justice, but behold violence; For righteousness,
.but behold a cry

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

129 כרם ה' צבאות בית ישראל

הזוהר דורש את שירת הכרם — הכרם שנטע הקדוש ברוך הוא ולקח לעצמו

לחלקו, "כי חלק הוי עמו". הכתוב מתייחס שם לישראל ככרמו של ה'.

Zohar, Lech Lecha 35:452-465 ספר הזהר, לך לך ל"ה:תנ"ב-תס"ה
R. Abba then discoursed on the text: Let me sing for my
wellbeloved a song of my beloved touching his vineyard,
etc. (Is. 5, 1). He said: 'This passage presents many difficul-
ties. In the first place it should rather be called a "reproof"
than a "song". Then again why first "wellbeloved" and then
"beloved"? Also, we find nowhere else mention of a place
called "Keren Ben Shemen" (horn of the son of oil). Our col-
leagues have expounded these verses in many ways, and all
... of them are good, but I

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

130 שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה

"ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ, שבת לה; שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור". המנוחה שבאה לאחר בירור הנשמה.

Leviticus 25:4 ויקרא כ"ה:ד

וּבִשְׁנָה הַשְּׁבִיעִית שְׁבֶת שְׁבֶתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שְׁבֶת לַה' שְׂדֶךְ לֹא תִזְרַע
וְכֶרֶם לֹא תִזְמֹר:

But in the seventh year shall be a sabbath of solemn rest for
the land, a sabbath unto the L-RD; thou shalt neither sow
thy field, nor prune thy vineyard

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 המשמח אלקים ואנשים

במשל העצים, הגפן אומרת: "החדלתי את תירושי המשמח את ה' ואנשים?
" תלמוד שנלמד מתוך תענוג בה'.

Judges 9:13 שופטים ט':י"ג

וּתְאֵמַר לָהֶם הַגִּפֶּן הַחֲדַלְתִּי אֶת־תִּירוְשֵׁי הַמְּשַׁמֵּחַ אֱלֹקִים וְאֲנָשִׁים וְהִלַּכְתִּי
לְנוּעַ עַל־הָעֵצִים:

And the vine said unto them: Should I leave my wine, which
?cheereth G-d and man, and go to hold sway over the trees

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Midrash Tanhuma haKadum veHaYashan, S. Buber, 1885 (Public Domain); Midrash Tanhuma, S. Buber Recension; trans. by John T. Townsend, 1989. (CC-BY); OYW (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/behar/1/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק